

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Tereza PODHORNÁ

**Společná zemědělská politika
vývoj a nové výzvy**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškerou použitou literaturu, prameny a jiné zdroje informací použité pro tvorbu práce.

V Olomouci 6. ledna 2014

Podpis

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce RNDr. Tatianě Mintálové,
Ph.D. za pomoc při tvorbě této práce.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza PODHORNÁ**
Osobní číslo: **R09055**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Zemědělská politika (vývoj a nové výzvy)**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- Vývoj zemědělské politiky EU (její vznik, před rokem 89 v ČR, před vstupem ČR do EU, po vstupu ČR do EU).
- Společná zemědělská politika EU od roku 2014 (Rešerše názorů různých institucí, organizací, asociací, aktérů apod. na nové pravidla Společné zemědělské politiky EU od roku 2014 (Evropská komise, OSN, Zemědělský svaz atd.)

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **21. října 2011**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2012**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 21. října 2011

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

<http://www.dotace.org/>

kol. autorů 2006: ČEŠTÍ ZEMĚDĚLCI A SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE, Vydalo Centrum pro studium demokracie a kultury ve spolupráci s frakcí Evropská lidová strana - Evropští demokraté www.fajmon.eu.

kol. autorů: SOUČASNOST A BUDOUCNOST ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V EU, Vydalo Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) ve spolupráci se skupinou Evropských konzervativců a reformistů (EKR). www.fajmon.eu.
Návrh struktury pilířů, os a součástí Společné zemědělské politiky po roku 2014, www.zscr.cz

BEČVÁŘOVÁ, V. Zemědělství v agrobyznysu. 1 vydání. Brno: MZLU, 2005. 62 str. ISBN 80-7157-891-6.

BEČVÁŘOVÁ, V. Zemědělská politika. 1 vydání. Brno: MZLU, 2005. 120 str. ISBN 80-7157-514.

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecna-zemedelskapolitika-evropske/1000521/4234/>

SZIF. (on line). 2008. [cit. 27.4.2008]. Dostupné z: <http://www.szif.cz>

Smlouva o založení Evropského společenství. (on line). 2008. [cit. 25.4.2008]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm#founding>

Sdělení komise o zjednodušení a zlepšení právní úpravy společně zemědělské politiky. (on line). 2008. [cit. 25.4.2008]. Dostupné z:

http://eurlex.europa.eu/Notice.do_val=413390:cs&lang=cs&list=413390:cs,&pos=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=texte

Zemědělství: kontrola stavu za účelem zefektivnění společné zemědělské politiky a

řešení nových úkolů. (on line). 20.11.2007. [cit. 25.4.2008]. Dostupné z:

http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do_reference=IP/07/1720&format=HTML&aged=1&language=CS&guiLanguage=en

OBSAH

ÚVOD	6
1 CÍLE A METODIKA.....	8
2 REŠERŠE LITERATURY.....	10
3 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU.....	12
3.1 Pojem a význam společné zemědělské politiky EU	12
3.2 Vznik SZP a její původní podoba.....	13
4 REFORMY SZP	17
4.1 Společná zemědělská politika po tzv. východním rozšíření.....	22
5 SOUČASNOST: CÍLE, PRINCIPY A NÁSTROJE SZP	25
5.1 Cíle SZP	25
5.2 Principy SZP.....	25
5.2.1 Princip jednotného trhu	26
5.2.2 Princip komunitární preference.....	26
5.2.3 Princip finanční solidarity	27
5.3 Nástroje SZP.....	27
5.3.1 Přímé platby	27
6 FINANCOVÁNÍ SZP	30
7 VLIV SZP EU NA ČESKOU REPUBLIKU.....	34
7.1 Vývoj českého zemědělství před a po vstupu do EU	34
7.2 Finanční mechanismy SZP EU v České republice	41
7.2.1 Přímé platby	41
7.2.2 Tržní opatření	42
7.2.3 Národní podpory	43
7.2.4 Rozvoj venkova.....	44
8 SOUČASNÉ SMĚRY SZP (2014-2020).....	46
8.1 Změny po roce 2014.....	46
8.2 Rešerše názorů na reformu pro období 2014-2020 – vybraná témata....	48
8.2.1 Oblast přímých plateb a institut zastopování.....	48
8.2.2 Proces „ozeleňování“	50

9	NOVÉ VÝZVY SZP aneb SZP PO ROCE 2020	52
9.1	Předpokládané změny po roce 2020.....	53
9.1.1	Přímé platby	53
9.1.2	Tržní opatření	55
9.1.3	Rozvoj venkova.....	55
9.2	Tři obecné možnosti vývoje budoucí politiky SZP	56
	ZÁVĚR	58
	SUMMARY	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	61
	Knížní zdroje.....	61
	Právní předpisy	62
	Internetové zdroje.....	62
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu zabývat tématem společné zemědělské politiky Evropské unie. Jedná se o politiku poměrně složitou a ne příliš přehlednou jak pro samotné zemědělce, tak mnohdy i pro odborníky. Cílem společné zemědělské politiky EU je zabezpečit potravinovou soběstačnost jejích členů, posílit konkurenceschopnost vůči hospodářským velmocím a proti rostoucí síle zemí třetího světa, které přicházejí na trh s levnými potravinami a velkou produkcí.

Již od vzniku této politiky se neustále zavádí množství reforem, aby se tato politika mohla nazývat „živou“ a „pružnou“, což je k jejímu správnému fungování nezbytné. Ne vždy jsou však změny cíleny efektivně. Nyní se nacházíme na počátku nového programovacího období 2014–2020, v rámci kterého bude tato politika opět měněna. Počátek zavedení reforem se neustále odkládal a stále se vyjednávaly podmínky kontroverzních programů jako např. zastropování přímých plateb, což ohrožuje velké podniky charakteristické pro naše hospodářství. Dalším diskutovaným programem je ozeleňování, v tomto programu je sporných především 7 % půdy, která by měla být ponechána ladem. Zemědělci i česká vláda se s EU prou o to, že v dnešní době, kdy jsou zadávány požadavky na pěstování energetických plodin, je přidání 7 % jako nevyužitých zemědělských ploch jen dalším problémem. EU si tento program chrání a zatím nemá v plánu ze svých požadavků ustupovat. První návrhy byly předloženy již v roce 2010 komisařem EU pro zemědělství a rozvoj venkova Dacianem Ciološem. O rok později následoval legislativní balíček, avšak podle mnohých názorů českých politiků se za rok příliš změn neudálo. Vláda ČR aktivně usilovala o zrušení programu zastropování, nakonec se jí podařilo prosadit jeho dobrovolnost.

Dále se již plánují změny pro budoucí období po roce 2020, kdy by se mělo jednat především o udržitelnosti potravinových zdrojů a možných změnách klimatu, které by mohly ohrozit zemědělskou činnost. Těmi jsou například riziko povodní, oteplování, tedy teplejší a především sušší léta, období horka a s tím spojená možná

degradace půdy. Snahy povedou ke zmírnění negativních dopadů těchto rizik, a to lepší připraveností vůči extrémním změnám počasí. EU se také bude více věnovat ekologickému zemědělství ve smyslu vývoje nových výrobních technologií a postupů. Nástrojem k těmto změnám se stane „ekologická“ složka, která bude součástí přímých plateb.

1 CÍLE A METODIKA

Cílem této bakalářské práce bude především shrnutí celkového vývoje společné zemědělské politiky EU, vývoje zemědělské politiky v České republice před a po vstupu do EU a nastínění budoucích tendencí SZP.

Pro účely této práce si stanovuji základní hypotézu, že společná zemědělská politika se bude ve svém dalším vývoji soustředit především na to, aby naplnila své cíle, které si stanovila pro období 2014-2020. Tento názor jsem získala na základě svého předchozího studia tohoto tématu. V závěru této bakalářské práce, ve kterém se budu zabývat budoucím směřováním evropské společné zemědělské politiky jak z pohledu nového programového období, tak i z pohledu dlouhodobějšího, bych ráda dospěla k potvrzení této hypotézy.

V první (resp. třetí) kapitole této bakalářské práce se zaměřím na vysvětlení pojmu společné zemědělské politiky EU. Tuto politiku nejprve stručně popíši a vysvětlím také její význam. V rámci subkapitoly 3.2 se budu zabývat historickými souvislostmi, které vedly ke vzniku SZP, jejím formováním a její původní podobou, kterou měla od roku 1962 do počátku 70. let 20. stol., kdy byla poprvé reformována.

Ve druhé (resp. čtvrté) kapitole naváží přehledem významných reforem, kterými SZP prošla od počátku 70. let 20. stol. do současnosti, přičemž v rámci této kapitoly vytvořím zvláštní subkapitolu 4.1, která bude věnována podobě SZP po tzv. východním rozšíření v roce 2004, v rámci něhož přistoupila k EU s dalšími devíti státy i Česká republika.

V rámci třetí a čtvrté (resp. páté a šesté) kapitoly se budu zabývat současností SZP – jejími současnými cíli, principy a nástroji a způsobem jejího financování.

V kapitole páté (resp. sedmé) vysvětlím specifika českého zemědělství, popíši jeho vývoj, přičemž se zaměřím především na transformační období a proces

harmonizace s evropským komunitárním právem. V subkapitole 7.2 se dále zaměřím na finanční mechanismy SZP EU aplikované v našich domácích podmínkách.

V posledních dvou kapitolách této práce nastíním i předpokládaný budoucí vývoj SZP. Kapitola šestá (resp. osmá) se bude zaměřovat na změny chystané pro nové programové období 2014-2020. V rámci této kapitoly se budu snažit o rešerši názorů na nadcházející reformy, přičemž se zaměřím na krácení plateb v souvislosti s nově zaváděným institutem cappingu (zastropování) a na kontroverzní proces ozeleňování. V kapitole sedmé (resp. deváté) popíši změny, které se již nyní plánují pro programové období začínající v roce 2020. V závěru této poslední kapitoly načrtnu i tři doposud diskutované obecné možnosti vývoje budoucí politiky SZP.

Co se týče metod, které budu při psaní této práce používat, bude se s ohledem na její charakter jednat především o kombinaci deskriptivní a analytické metody.

2 REŠERŠE LITERATURY

Tématem této bakalářské práce je Společná zemědělská politika EU se zaměřením na její historický vývoj a výzvy do budoucna.

Při shromažďování materiálů k tomuto tématu jsem se snažila primárně čerpat z materiálů ne starších než 10 let, tj. z materiálů vydaných po roce 2003. S ohledem na skutečnost, že velkou část mé práce tvoří historický popis, není pro tuto část práce aktuálnost zdrojů rozhodující. Aktuálnost zdrojů je však naopak nezbytná pro poslední dvě kapitoly – Současné směry SZP (2014-2020) a Nové výzvy SZP aneb SZP po roce 2020.

Má jazyková vybavenost mi dovoluje zpracovat pro účely této práce zdroje pouze v českém a francouzském jazyce. Převážná většina zdrojů, ze kterých jsem při psaní této práce čerpala, je dostupná v češtině. V omezené míře jsem však užívala i zdroje ve francouzštině.

Při psaní této práce jsem vycházela z knižních zdrojů, zdrojů internetových a z právních předpisů obsažených v databázi evropského právního systému EurLex.

Co se týče knižních zdrojů, ze kterých jsem čerpala, ráda bych vyzdvihla především následující čtyři publikace: Společné politiky EU (Fojtíková, Lebieczik), Rozpočet a politiky EU (König, Lacina a kol.), Evropská unie (Fiala, Pitrová) a Společná zemědělská politika (Žufan).

Z výše uvedených publikací jsem při psaní této práce vycházela nejčastěji, konkrétně mi byly přínosem zejména při tvorbě kapitol 3. (SZP EU), 4. (Reformy SZP) a 5. (Současnost: cíle, principy a nástroje).

Kniha Společné politiky EU (Fojtíková, Lebieczik, 2008) se zabývá společnými politikami EU, přičemž poskytuje jak informace o stavu těchto politik aktuálním k datu

vydání (2008), tak i informace historické, kdy popisuje vznik a vývoj jednotlivých evropských politik.

Knihou Rozpočet a politiky EU (König, Lacina a kol., 2004) se zaměřuje na popis evropského rozpočtu a vysvětluje jeho složení od počátku jeho vzniku až do roku 2004, kdy byla vydána. V této knize je také názorně vysvětleno financování společné zemědělské politiky EU.

Knihou Evropská unie (Fiala, Pitrová, 2003) se věnuje obecně problematice EU. Tato kniha je vysoce ceněnou publikací, která bývá často doporučována také jako učební pomůcka, neboť jsou v ní přehledně a srozumitelně popsány všechny instituty a politiky EU.

Knihou Společná zemědělská politika (Žufan, 2004) je rovněž učebním textem vysvětlujícím podstatu, význam a fungování společné zemědělské politiky EU.

Kromě výše uvedených titulů jsem čerpala např. také z publikace První pilíř SZP napsané Albertem Massotem, jakož i z dalších publikací, které jsou uvedeny na konci této bakalářské práce v seznamu použité literatury.

Vzhledem k aktuálnosti tématu jsem však využívala i zdrojů internetových. Co se týče konkrétních číselných údajů obsažených v této práci, čerpala jsem z těchto zdrojů ve značné míře, přičemž jsem se snažila čerpat zejména z důvěryhodných informačních zdrojů, např. oficiálních stránek evropské unie europa.eu, stránek českého i francouzského ministerstva zemědělství, stránek europoslance Hynka Fajmona fajmon.eu či z českého portálu o EU euractiv.cz. U posledních dvou kapitol týkajících se budoucnosti SZP jsem vycházela pouze z internetových zdrojů.

K vyhledávání informací o právní úpravě společné zemědělské politiky jsem používala právní systém Evropské unie EurLex, který obsahuje komplexní databázi evropských předpisů.

3 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU

3.1 Pojem a význam společné zemědělské politiky EU

Společná zemědělská politika (SZP) je společnou politikou pro všechny členské státy Evropské unie. Na evropské úrovni je řízena orgány EU a financována z jejího rozpočtu.¹

SZP EU vznikla po druhé světové válce a jejím obecným cílem bylo pozvednout válkou zdevastovanou ekonomiku a dosáhnout potravinové soběstačnosti členských států. Jedná se tedy o nástroj EU určený na podporu fungování a rozvoje společného trhu se zemědělskými produkty. Jednotný trh EU má zajistit soběstačnost evropské zemědělské produkce za přijatelné ceny, a dále celkový rozvoj zemědělského sektoru EU a zajištění odpovídající životní úrovně zemědělců.

SZP pomáhá zemědělcům produkovat potraviny a současně také chrání životní prostředí, zlepšuje životní podmínky hospodářských zvířat a udržuje venkovské oblasti životaschopné.

Současnou prioritou SZP EU je zejména umožnit zemědělcům vyprodukovat dostatek kvalitních potravin pro spotřebitele členských států, přispívat do diverzifikovaného venkovského hospodářství, co nejkvalitněji pečovat o životní prostředí a hospodářská zvířata, rozšiřovat informovanost evropských spotřebitelů o kvalitě potravin a zemědělských produktů, zvyšovat konkurenceschopnost zemědělských produktů vypěstovaných v členských státech EU na světových trzích, podporovat inovace v zemědělství a rozvíjet spravedlivé obchodní vztahy se zeměmi třetího světa prostřednictvím snižování vývozních dotací.²

---

¹ *Společná zemědělská politika: Partnerství mezi Evropou a zemědělci* [online]. [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-overview/2012_cs.pdf

² *Zemědělství*. Evropská unie [online]. [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/agr/index_cs.htm

Výhodou evropské SZP je skutečnost, že zemědělské produkty vypěstované v jakémkoliv členském státě EU se mohou volně pohybovat přes hranice členských států. Jedná se o tzv. volný pohyb zboží. Tyto produkty jsou při pohybu v rámci EU osvobozeny od jakýchkoliv dovozních cel či dávek. Vůči třetím zemím jsou takové produkty označovány jako produkty vyprodukované v EU a zemědělci, kteří tyto plodiny vyprodukovali, jsou chráněni před vnější konkurencí. Rovněž výdaje na SZP EU jsou hrazeny z jejích společných zdrojů.³

SZP je nejstarší politikou EU. Počátky její existence sahají až do roku 1962. Již od počátku se jednalo o nejdůležitější politiku Evropského společenství (ES). Jedná se také o nejnákladnější politiku Evropské unie. Náklady na ni tvoří téměř 50 % veškerých výdajů z rozpočtu EU.⁴

Právní zakotvení SZP je obsaženo v čl. 38-44 Smlouvy o fungování EU.⁵

3.2 Vznik SZP a její původní podoba

Společná hospodářská politika EU se začala formovat po druhé světové válce, kdy se evropské hospodářství nacházelo v hluboké recesi, a evropské státy měly v oblasti zemědělství stejný cíl, kterým bylo kvalitní potravinové zabezpečení obyvatelstva. Společným zájmem zakládajících členů Evropského hospodářského společenství (EHS) byl především rozvoj zemědělské výroby, díky kterému bylo v budoucnu možné zajistit si potravinovou soběstačnost. Při tendenci sjednotit se však sehrála svou roli také skutečnost, že Evropa by bez vytvoření SZP neměla šanci konkurovat silnému hospodářství USA.⁶

---

³ *Zemědělství*. Euroskop [online]. [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>

⁴ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN: 80-7325-015-2 S. 391.

⁵ SVOBODA, Pavel a kol. *Evropské právo základní dokumenty podle stavu k 1. 3. 2006*. Praha: Sagit, 2006. S. 9.

⁶ *Historie Společné zemědělské politiky*. BusinessInfo [online]. 2009 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>

Na počátku usilovaly evropské státy o prosazení a implementaci různých forem zemědělské politiky. První pokusy o vytvoření zemědělské integrace byly učiněny na počátku 50. let. Tehdy iniciativu vyvíjela především Francie, která prosazovala ideu sektorové integrace, která měla představovat období Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO)⁷ v zemědělství. Po založení ESUO tehdejším francouzským ministrem zahraničí Robertem Schumanem Evropa zjistila, že spolupráce mezi zakládajícími členy EHS – Itálií, Německem, Francií, Belgií, Lucemburskem a Nizozemím – funguje. Vznik a funkčnost ESUO byla pro vznik EHS velmi důležitá.

Základy SZP byly položeny v Římské smlouvě o založení EHS, kterou zástupci Francie, Itálie, Německa a států Beneluxu podepsali dne 25. března 1957 a která je v platnosti od 1. ledna 1958. Smlouva o založení EHS předpokládala existenci dvanácti až patnáctiletého období k definitivní realizaci SZP. Zemědělství v ní bylo definováno jako součást společného trhu šesti členských zemí EHS. Dle Smlouvy měly být mezi těmito státy co nejrychleji odstraněny veškeré celní bariéry, dovozní kvóty a ochranná opatření. Dále měly být zavedeny tarify, které by nový společný trh chránily proti dovozům z ostatních zemí.⁸

Hlavním cílem SZP bylo zajištění soběstačnosti v zásobování zemědělskou produkcí. Další snahou bylo udržet cenovou stabilitu zemědělských výrobků, čímž měla být zajištěna stabilita příjmů zemědělských výrobců a mělo tak být zabráněno odchodu venkovských pracovníků do měst.

Dohoda byla výsledkem sáhodlouhých jednání zástupců zakládajících členských států a kompromisů především mezi dvěma ekonomicky nejsilnějšími zeměmi v rámci zakládající „šestky“ – Francií a Německem.⁹

---

⁷ *Evropské společenství uhlí a oceli vstoupilo v platnost v roce 1952 a je jedním ze základních kamenů evropské integrace. V poválečném období mělo podpořit rozvoj ocelářství a těžby a zpracování uhlí.*

⁸ *tzv. třetích zemí*

⁹ ŽUFAN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. 1.vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. 55 s. ISBN 8070429836.

Hlavní zájem na přijetí SZP měla Francie, která byla největším producentem zemědělských výrobků ze zakládajících států. V zemědělském sektoru Francie pracovalo v roce 1955 6,2 milionů obyvatel, což v té době odpovídalo 31 % všech pracujících (v současnosti je ve Francii pouhých 4,8 % pracujících zaměstnaných v zemědělském sektoru). Je tak jasné, že zemědělství mělo obrovský vliv na celou francouzskou hospodářskou a sociální scénu.¹⁰ Francie také jako jediná ze zakládajících zemí již v raném poválečném období vykazovala přebytky některých výrobků. Její zástupci tak od počátku jednání o ekonomické integraci usilovali o prosazení SZP také z důvodu, že společný trh by otevřel nová odbytiště pro francouzské přebytky.

Konečná podoba SZP byla právně zakotvena v čl. 32-33, hlavě II. Smlouvy o založení EHS. Obsah cílů a principů stanovených ve smlouvě odpovídal požadavkům tehdejší doby a celkovému stavu společenského vývoje. Od té doby však SZP prošla mnoha reformami, které pokračují až do současnosti. Dnešní podoba cílů a principů SZP se značně odlišuje od svého původního směřování. Pro počáteční fázi zemědělské integrace bylo příznačné zaměření se na produkci.¹¹ Zemědělská produkce však brzo začala růst až příliš rychle, což nakonec přivedlo celý zemědělský sektor k nadprodukcí v oblasti rostlinné i živočišné výroby, konkrétně především na trhu s obilím, máslem a mlékem. Již v 70. letech 20. stol. začaly vycházet najevo první negativní dopady SZP a bylo zapotřebí přistoupit k její reformaci.¹² Představy jednotlivých členských států o reformě SZP se však podstatně odlišovaly. Potřeba reformy byla prohloubena i vývojem evropské integrace a přístupem nových členských států.

---

¹⁰ *L'agriculture française depuis cinquante ans: des petites exploitations familiales aux droits à paiement unique*. Ministère de l'Agriculture et de la Pêche [online]. 2007 [cit. 5.6.2012]. Dostupné z: <http://agreste.agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/AGRIFRA07c-2.pdf>

¹¹ KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor a kol. *Rozpočet a politiky Evropské Unie*. C.H.Beck, 2004. 374 s. ISBN 8071798460.

¹² ŠULCOVÁ, Zuzana. *Společná polnohospodářská politika EU – vybrané problémy*. In: Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

Ve vývoji SZP lze vysledovat určité tendence. Jedná se především o posilování tržních prvků. Přeměna původně administrativního nástroje na tržní mechanismus je však velmi pomalá, neboť se jedná o značně komplikovaný proces.¹³

O reformách SZP a jejím dalším vývoji budu dále podrobněji pojednávat v následujících kapitolách.

---

¹³KÖNIG, LACINA a kol. 2004 op. cit. S. 130-131.

4 REFORMY SZP

Jak již bylo uvedeno v předcházející kapitole, na počátku 70. let začalo být zřejmé, že aby mohl systém SZP fungovat, bude zapotřebí jeho reformace.

Prvním pokusem o reformu SZP byl tzv. *Mansholtův plán* z roku 1968, jehož cílem bylo snížení počtu osob pracujících v zemědělství a zvýšení efektivity produkce.¹⁴

Mansholtův plán „*předpokládal zastavení růstu společných cen a jejich částečné nahrazení přímými dotacemi. Současně měly být zavedeny rozsáhlé programy asistence, upraveny podmínky pro odchod zemědělců do důchodu a využity další cílené nástroje zaměřené spíše na individuální podporu zemědělců*“.¹⁵

Předložení Mansholtova plánu vyvolalo okamžitou negativní reakci zájmových skupin, jejichž cílem bylo zachování dosavadní úrovně podpory zemědělců a zemědělství, a které nebyly ochotné smířit se s opatřeními, která by v budoucnosti snížila jejich příjmy. Nakonec bylo právě z důvodu tlaku zájmových skupin od realizace Mansholtova plánu upuštěno.¹⁶

První strukturální změny SZP přijaté v roce 1962 tak proběhly až v rámci tzv. *miniplánu* v roce 1972, přesně 10 let po jejím zakotvení. Na základě miniplánu byly zvýšeny výdaje na přímé podpory a restrukturalizaci, čímž došlo k částečné modernizaci SZP.¹⁷

„S ohledem na pokračující strukturální změny v následujících letech však problémy v sektoru zemědělství přetrvávaly. Nabídka a poptávka po zemědělských výrobcích zůstávaly v nerovnováze, v důsledku čehož vznikaly další rostoucí

---

¹⁴ FOJTÍKOVÁ, LEBIEDZIK 2008 op. cit. S. 12.

¹⁵ FIALA, PITROVÁ 2003 op.cit. S. 405.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid. S. 407.

*přebytky.*¹⁸ V 80. letech 20. stol. proto byla uskutečněna série reforem, které se zaměřovaly především na odstranění příčin problémů soudobé SZP.

V souvislosti s tzv. jižním rozšířením a v důsledku extrémní nadvýroby zemědělských produktů, především másla a sušeného mléka, byla v roce 1984 přijata tzv. Dohoda z Fontainebleau. Dohoda omezovala výdaje Společenství na SZP a zavedla kvóty, které původně byly myšleny pouze jako dočasné opatření.¹⁹

Další reforma proběhla v roce 1988, kdy byl na summitu v Bruselu Evropskou komisí v čele s Jacquesem Delorssem předložen tzv. *Delorsův balíček*. Delorsův balíček měl být řešením rostoucí finanční neúnosnosti SZP. Hovořilo se především o snížení garantovaných cen, a to prostřednictvím snížení finanční podpory pro zemědělce v případech, kdy překročí stanovenou maximální garantovanou úroveň produkce. Dále bylo požadováno zvýšení příspěvku členských států. Přijetím Delorsova balíčku došlo ke snížení nákladů na SZP o 5%.²⁰ Přesto však tato opatření nevedla k požadovanému snížení nadvýroby ani k dostatečnému snížení nákladů SZP.

První opravdu velká reforma SZP proběhla až v roce 1992 po rozsáhlých analýzách zemědělského sektoru Společenství. Tato reforma byla nazvána podle tehdejšího komisaře pro zemědělství Raye McSharryho *McSharryho reformou*. Jejím hlavním důvodem bylo plánované zavedení vnitřního trhu EU k 1.1.1993. V rámci této reformy byla řešena nekonkurenceschopnost zemědělských produktů na trhu. Problém byl řešen radikálně výrazným snížením intervenčních cen, které byly kompenzovány prostřednictvím tzv. přímých podpor na plochu. Vzhledem k tomu, že náklady na SZP byly vysoké také z důvodu neefektivního nakládání se společnými finančními prostředky, nebylo možné plnit jeden z nejdůležitějších cílů SZP – zajištění příjmů zemědělců a garance jejich životní úrovně. Současně se velké procento evropských zemědělců nacházelo již v důchodovém věku. Proto byl vytvořen penzijní zemědělský

---

¹⁸ FOJTÍKOVÁ, LEBIEDZIK 2008 op. cit. S. 13.

¹⁹ KÖNIG, LACINA 2004 op. cit. S. 132.

²⁰ *Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi: Reformy SZP. Rozpočet a politiky Evropské unie: Příležitost pro změnu.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-011-9.

program, jehož cílem bylo snížení zaměstnanosti v zemědělském sektoru a přesun zemědělských pracovníků do jiných sektorů.

Dalším důvodem této reformy bylo také používání nadměrného množství hnojiv a hormonálních prostředků evropskými zemědělci, kteří byli přesvědčeni, že jim vyšší užívání těchto prostředků zajistí vyšší produkci. Bylo tedy zapotřebí začít se více věnovat environmentální stránce zemědělství a zaměřit se spíše na kvalitu než pouze na kvantitu zemědělských produktů. Tohoto cíle bylo dosaženo podporou půdy, která musela zůstat z 15 % neobhospodařovaná, rozvojem šetrnějších způsobů pěstování plodin a menším užíváním hnojiv.²¹ V této souvislosti přestala být podpora zemědělců vázána na výši produkce, což bylo pro další vývoj SZP velmi důležité.

Po zavedení reformy z roku 1992 nastaly obavy, že důsledkem jejího přijetí bude značné zvýšení výdajů na SZP. Proto byl v roce 2000 přijat dokument Agenda 2000. V rámci Agendy 2000 byla provedena další reforma, jejímž cílem bylo v letech 2000-2006 dále stabilizovat rozpočet SZP. Reforma byla přijata 15. července 1997 na zasedání v Lucemburku, kde bylo stanoveno, že zemědělství se má stát multifunkčním, udržitelným, konkurenceschopným a rovnoměrně rozptýleným po celém území členských států. Těchto cílů mělo být dosaženo přímými platbami, povinným dodržováním podmínek pro ochranu životního prostředí a možností snížení podpor, což mělo vést k finanční podpoře rozvoje venkova. Vzhledem k tomu, že finanční prostředky získané pouze ze zemědělské výroby nemohly pokrýt potřebu oživení venkova, zajištění dostatečného počtu pracovních míst a rozdílnosti venkovských ekonomik, jednalo se o nezbytný krok. Do druhého pilíře byla Agendou 2000 začleněna také opatření na ochranu životního prostředí.²²

---

²¹ *Reformy Společné zemědělské politiky*. MASOTT, Albert. Evropský Parlament [online]. 2012 [cit. 1. 10. 2013]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_4.2.2.pdf

²² *Evropská regionální fóra*. Respekt Institut [online]. 2008 [cit. 1.10.2013]. Dostupné z: http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/SZP_EU.pdf

Mezi jednotlivými reformami proběhlo přechodné období, během kterého měly být vyrovnány cenové rozdíly, což mělo chránit státy před nadměrnou konkurencí. Měl být také podporován rozvoj zemědělství a potravinářského sektoru.

Dále mělo pokračovat snižování rozpočtu SZP. Již dle McSharryho reformy mělo být pokračováno v přechodu od subvencování cen k přímým platbám, které byly soustavně navyšovány. Prostřednictvím Agendy 2000 se přímé platby definitivně staly hlavním nástrojem veřejných dotací SZP. Zároveň mělo dojít k výraznému snížení garantovaných cen. Zemědělci měli být podporováni přímo, čímž měla být zajištěna větší konkurenceschopnost na trhu EU. Tyto základní cíle Agendy 2000 byly doplněny dalšími opatřeními, např. větším důrazem na kvalitu, nikoliv pouze na kvantitu produkce. Další snahou ES bylo zaměřit se na produkci potravin poptávaných spotřebiteli a opustit nadprodukcí potravin, na které byly vypláceny nejvyšší dotace. Těmito opatřeními mělo být dosaženo požadované stabilizace rozpočtu.

Během jednání o programu Agenda 2000 se strhla obrovská vlna protestů. Proti plánovaným změnám protestovalo v Bruselu několik tisíc francouzských zemědělců, kteří se obávali, že jejich přijetí jim způsobí ztrátu finančních prostředků čerpaných z EU. Na druhou stranu Agendu 2000 však podporovaly státy jako Velká Británie, Dánsko, Švédsko či Itálie, které na vyplácení finančních prostředků měly největší podíl. Výsledkem protestů nakonec bylo jen postupné snižování garantovaných cen jako celkový kompromis.

Ačkoliv předchozí reformy byly důležité, žádná neměla takový efekt jako reforma, která byla schválena 26. června 2003 v Lucemburku. Tato reforma vznikla na žádost členských států EU, které si přály revizi Agendy 2000. Po přijetí Agendy 2000 pokračovala snaha o lepší konkurenceschopnost trhu EU ve světě i v rámci společného trhu, jejímž cílem mělo být užší napojení na světový trh a dosažení větší kompatibility s požadavky zemí třetího světa. Je také potřeba zdůraznit zvýšený zájem na ochraně životního prostředí a péči o zvířata – vzhledem k problémům s nemocemi BSE,

slintavkou a kulhalkou, které neunikly ani evropské veřejnosti. Bylo zapotřebí více se soustředit i na tuto otázku, aby se předešlo dalším nemocem.

V tomto období také vznikl nový systém vyplácení financí zemědělcům. Jednalo se o jednotné zemědělské platby – v angl. tzv. single farm payments, které byly vypláceny jednorázově a jejichž výše byla stanovována jako průměr přímých plateb obdržených zemědělci za období let 2000-2002. Tato forma vyplácení přímých plateb byla silně podporována i ze strany WTO.

Další novinkou bylo zavedení systému podmíněnosti – tzv. cross-compliance. V rámci tohoto systému byly zavedeny směrnice a předpisy týkající se především udržování životního prostředí a ochrany životní úrovně zvířat. Pokud zemědělci dodržovali při zemědělské výrobě všechna opatření, byly jim vypláceny dotace. Důležité bylo, že na přímé platby měli nyní nárok i zemědělci, kteří se rozhodli neprodukovat, a že výše dotací nebyla podmíněna rozlohou farem či počtem kusů zvířat.

Dalším krokem bylo odstranění vázanosti podpor na zemědělskou produkci – tzv. decoupling, který se opět více přibližoval spotřebiteli. Zemědělci přestali být vázáni výšemi dotací na produkt, který chtěli vyrábět.

V rámci rozvoje venkova začal být kladen důraz na tzv. modulaci. Jednalo se o nalezení dalšího zdroje financí pro méně rozvinuté oblasti zemědělství. Tímto zdrojem byly příspěvky od zemědělců, jejichž farmy pobíraly dotace vyšší než 5.000,- EUR. Tyto farmy začaly odvádět část přímých plateb na rozvoj venkova.²³

V uvedených reformách je patrná stále zdůrazňovaná potřeba snížit finanční zátěž SZP v rozpočtu EU, což se ES víceméně dařilo plnit. S přibývajícimi členy však

---

²³ *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci: Přímé platby a cross-compliance, zvyšování konkurenceschopnosti (Program rozvoje venkova, VAV)*. Praha: IREAS, 2008. ISBN 978-80-86684-52-9. Dostupné z: http://www.ireas.cz/download/publikace/prz_publicace.pdf

vznikaly další problémy, například výše zmíněná nadprodukce v souvislosti se zavedením intervenčních cen. Proto se pozdější reformy zaměřují především na rozvoj zaostalejších venkovských zemědělských oblastí. Pro ty vznikají nové zdroje finančních prostředků, jako například modulace. Za nejúspěšnější reformu v historii SZP je považována právě reforma z roku 2003.

Cílem revize reformy z roku 2003 bylo posílit úplné oddělení podpor od produkce, a dále sjednotit výši jednotné platby na plochu podle dřívějších referenčních hodnot přímých podpor získaných v období 2000-2002. Dalším cílem byla větší podpora rozvoje venkova z prvního pilíře SZP, čehož bylo dosaženo úpravou míry modulace. Aby se mohlo lépe rozvíjet pěstování energetických plodin, bylo zrušeno povinné vynětí 15 % půdy z produkce. Dále bylo schváleno odstranění mléčných kvót do roku 2015.²⁴

4.1 Společná zemědělská politika po tzv. východním rozšíření

Základním problémem, který v rámci SZP musel být brán v potaz v souvislosti s východním rozšířením EU, bylo zvýšení finanční zátěže zemědělské politiky aplikované nově i na státy střední a východní Evropy (SVE). Na velkou rozpočtovou zátěž SZP v případě přijetí kandidujících zemí SVE upozorňovala Komise již v roce 1995 ve Zprávě o zemědělské strategii. V této zprávě, která analyzovala soudobou zemědělskou situaci kandidátských zemí SVE, identifikovala Komise tři hlavní problémy těchto zemí: nedostatek kapitálu, strukturální problémy malých neefektivních farem a strukturální problémy v navazujících odvětvích, především v potravinářství.

Protože všechny kandidující země měly nižší HDP než jakákoliv ze stávajících členských zemí, měly se stát čistými příjemci ze společného rozpočtu. Mezi kandidujícími zeměmi byly i země s velkým zemědělským sektorem, velkým počtem farem a produkčním potenciálem. Přistoupení těchto zemí pro EU znamenalo

---

²⁴ MASOTT 2012 op. cit.

poskytování podpory příjmů dalším 4 mil. zemědělců a dále přímé platby do deseti nových států, v čemž Společenství spatřovalo další prohloubení finančních problémů.

Rozšíření EU také znamenalo obavy o další vývoj hygieny potravin a standardů kvality v zemědělství a potravinářství. EU se obávala, že zvýšení nákladů může ohrozit politickou ochotu a připravenost nových členů dále navyšovat standardy Společenství. Uvažovalo se o přijetí preventivních legislativních opatření ještě před přijetím kandidátských států SVE, nakonec však tato opatření přijata nebyla, neboť přísnější legislativou by byli zasaženi i zemědělci ve starých členských státech, což se vzhledem k pocitu konkurenčního ohrožení farmáři nových členských států jevílo jako politicky riskantní.

Co se týče strukturálních problémů spočívajících ve velkém množství malých neefektivních farem v nových členských státech, snažila se EU o přijetí nástrojů, které by napomohly modernizaci a restrukturalizaci jejich zemědělství. V této souvislosti vytvořila následující nástroje, které měly usnadnit integraci nových členských států do EU:

1. podpora příjmů zemědělců s částečnou produkcí pro vlastní potřebu,
2. podpora pouze těch investic, které budou v budoucnosti vyžadovány ve vazbě na nové standardy,
3. zakládání organizací výrobců,
4. technická asistence,
5. dorovnávání přímých plateb,
6. aktivity typu Leader+, především budování kapacit na lokální úrovni a
7. poradní servis.²⁵

Po přístupu ČR a tzv. východním rozšíření byla v roce 2008 schválena Kontrola stavu pro rok 2009, která měla upevnit reformu z roku 2003. Důvodem bylo

---

²⁵VALTEROVÁ, Aneta. *Reforma společné zemědělské politiky a její rozšíření na východ*. In: Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 146 s.

přizpůsobení reformy SZP aktuálnímu stavu na světovém poli. Problémem byla finanční, hospodářská a potravinová krize, závazky plynoucí z Kjótského protokolu o snižování emisí a kolísání cen zemědělských produktů.²⁶

---

²⁶ MASOTT 2012 op. cit.

5 SOUČASNOST: CÍLE, PRINCIPY A NÁSTROJE SZP

5.1 Cíle SZP²⁷

Cíle SZP jsou formulovány v čl. 39 SFEU. Jedná se o následující cíle:

- zvýšení produktivity zemědělství podporou technického rozvoje, zajištění racionálního rozvoje zemědělské výroby s optimálním využitím výrobních faktorů, zejména pracovní síly,
- zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělského obyvatelstva zejména zvyšováním individuálních příjmů zemědělců,
- stabilizace trhu,
- zajištění plynulého zásobování zemědělskými produkty a
- zajištění přiměřené ceny zboží pro spotřebitele.²⁸

5.2 Principy SZP²⁹

Principy SZP EU byly poprvé formulovány v červenci 1958 na konferenci v italské Strese a vycházely z potřeby členských států stabilizovat a posílit zemědělskou produkci a potažmo celý zemědělský sektor. Na této konferenci byly formulovány tři stěžejní principy SZP EU. Jedná se o princip jednotného trhu, princip komunitární preference a princip finanční solidarity. Tyto principy jsou vzájemně propojeny a díky nim lze organizovat zemědělskou produkci a trh se zemědělskými komoditami EU.

Přestože byly principy společné zemědělské politiky EU formulovány již v počátcích této politiky, do dnešní doby se nijak výrazně nezměnily a jsou až na několik mírných úprav aplikovány dodnes stále v podobě z roku 1962, kdy byla SZP EU oficiálně zakotvena v právních dokumentech ES. V poslední době však vyvíjí

---

²⁷ ŽUFAN op. cit.

²⁸ Ibid.

²⁹ LUKÁŠ, Zdeněk; NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 65 s. ISBN 8024508141.

mezinárodní společenství prostřednictvím Světové obchodní organizace velký tlak na EU a požaduje revizi těchto principů.³⁰

5.2.1 Princip jednotného³¹ trhu

Princip jednotného trhu umožňuje volný pohyb zemědělských produktů mezi členskými státy EU. Byl vytvořen tzv. „vnitřní trh EU“, v jehož rámci jsou vyloučena všechna běžná ochranná opatření používaná v zahraničním obchodě – např. cla, kvóty, vývozní dotace atd. V rámci jednotného trhu EU existují i společné ceny, jednotné předpisy, pravidla a ochrana členských států. Tato pravidla jsou zakotvena v Celním kodexu EU.³²

5.2.2 Princip komunitární preference

Tento princip zakotvuje přednost výrobků vyprodukovaných v členských zemích EU před výrobky vyprodukovanými v zahraničí. Zajišťuje také ochranu vnitřního trhu před levným dovozem z třetích zemí. Z důvodu zajištění konkurenceschopnosti výroby členských států EU na domácích trzích byly zvýšeny ceny dovozu – na výrobky třetích zemí byly uvaleny tzv. dovozní cla či dovozní dávky, jejichž účelem bylo dorovnání cenového rozdílu výrobků z třetích zemí oproti výrobkům členských států EU.

Na druhé straně pak tento princip směřuje naopak k podpoře výrobků EU určených k exportu. Ta je zajištěna tzv. vývozními dotacemi, jejichž cílem je naopak snížení ceny produktů EU na světových trzích. Ochrana domácího trhu EU je rovněž jedním z významných nástrojů rozvoje zemědělské produkce v rámci EU.³³

---

³⁰ FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie*. 1.vyd. C.H.Beck, 2008. 180 s. ISBN 978-80-7179-939-9. S. 6-7.

³¹ V některých pramenech je tento princip uváděn též pod názvem princip společného trhu.

³² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie. In: EurLex. 2013 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:CS:PDF>

³³ LUKAŠ, Zdeněk; NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 65 s. ISBN 8024508141.

5.2.3 Princip finanční solidarity

Princip finanční solidarity je postaven na společné účasti členských států na financování veškerých opatření týkajících se společné zemědělské politiky. I v této oblasti jsou však některé země EU pouze čistými přispěvateli na SZP, a jiné naopak pouze čistými příjemci finančních prostředků, přičemž rozhodujícím kritériem je především velikost jejich HDP.³⁴

5.3 Nástroje SZP

Nástroji SZP se rozumí přímé platby, cenové regulace, produkční kvóty a regulace zahraničního obchodu.³⁵

5.3.1 Přímé platby

V současné době mají přímé platby (z angl. direct payments) stěžejní roli, neboť tvoří přibližně 70% rozpočtu poskytovaného na SZP.

Přímé platby kompenzují snižování cen na trhu. Jejich úkolem je zajistit zemědělcům i přes snižování ostatních regulačních opatření dostatečné příjmy. Přímé platby se dělí na přímé platby vázané na produkci a přímé platby vázané k zemědělské ploše (o těchto platbách se budu podrobněji rozepisovat v následujících kapitolách).³⁶

Přímé platby jsou platby poskytované přímo zemědělcům v rámci jednoho z režimů podpory uvedených v příloze I nařízení Rady č. 73/2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky.³⁷

---

³⁴ Ibid.

³⁵ SVAČINOVÁ, Tereza. *Jaká je budoucnost SZP po roce 2013?*.ppt. Katedra západoevropských studií IMS FSV UK.

³⁶ Ibid.

³⁷ Nařízení Rady (ES) č. 73/2009 ze dne 19. ledna 2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci SZP a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce. In: EurLex. 2009

Podmínkou k získání přímých plateb je dodržování zásady tzv. cross-compliance, což česky znamená *křížový soulad*. Tato zásada byla koncipována v roce 2003 v rámci výše zmiňované reformy. V souladu s touto zásadou je získávání přímých plateb je podmíněno ochranou životního prostředí, péčí o zvířata či respektováním požadavků kvality a nezávadnosti potravin.³⁸

5.3.2 Cenové regulace

V rámci EU nejsou ceny zemědělských produktů určovány tržně, jak je tomu na trhu světovém, ale jsou pro každý rok stanovovány administrativně Radou EU. Ceny stanovené Radou EU pokrývají náklady na zemědělskou produkci a zaručují zisk nejen hlavním výrobcům daného zemědělského odvětví, ale i zemědělcům okrajovým.

Rada EU každoročně administrativně stanoví tzv. cenu cílovou neboli orientační, cenu intervenční (nejnižší garantovanou cenu) a cenu mezní či prahovou (nejnižší cenu dovozu).

5.3.3 Produkční kvóty

Produkční kvóty jsou regulačním opatřením, které stanovuje množství maximální produkce v rámci členských států EU. Mohou být stanoveny i pro konkrétní zemědělce. Kvóty omezují produkci a potažmo i výdaje z rozpočtu EU. Tento způsob regulace je uplatňován na produkci cukru a mléka. V budoucnosti se však počítá s jejich zrušením.

[cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:030:0016:0099:CS:PDF>

³⁸ SVACINOVÁ op. cit.

5.3.4 Regulace zahraničního obchodu

Evropská unie chrání evropský před levným dovozem výrobků z třetích zemí. Jak již bylo popsáno výše, existuje jednotný Celní kodex EU, který stanoví cla pro výrobky z třetích zemí.

Dále sem patří např. dovozní kvóty či vývozní subvence neboli exportní podpory, které slouží k podpoře konkurenceschopnosti evropských vývozců na mezinárodních trzích.

6 FINANCOVÁNÍ SZP

Celý systém financování SZP je velmi složitý a již od svého vzniku se jeví jako poněkud nedořešený. V následujícím textu se budu zabývat financováním SZP EU v průběhu jejího vývoje až do současnosti.

Od svého vzniku až do roku 1970 byla SZP financována z příspěvků členských států. Tento způsob financování se však brzo stal neúnosným a proto byl v roce 1970 nahrazen systémem s třemi hlavními zdroji příjmů, kterými byly zemědělské dávky, cla vybíraná v rámci obchodu s třetími zeměmi a příjmy z daní členských států. V roce 1988 byl ustanoven čtvrtý zdroj rozpočtu společenství, který se vypočte jako podíl každého členského státu na HDP Společenství.³⁹ Příjmy z rozpočtu sloužily k financování veškerých výdajů EHS, SZP však vždy zastupovala největší položku tohoto rozpočtu.

Pokud celý složitý způsob financování zjednodušíme, byl uvnitř EHS vytvořen systém „minimálních“ neboli „intervenčních“ cen, který funguje dodnes. Znamená to, že jsou stanoveny minimální ceny potravin, které jsou zemědělcům garantovány. Pokud by došlo ke snížení poptávky na trhu s určitým produktem, Společenství produkt vykoupí za tuto minimální cenu. Výši minimálních cen stanovuje každý rok Rada ministrů, ve které se schází ministři zemědělství členských států. Po většinu času fungování SZP byly tyto ceny zhruba o 50 % - 100 % vyšší než ceny světové. Díky centrálně stanoveným intervenčním cenám příjmy zemědělců nevykazovaly větší výkyvy a nebyly závislé na aktuální situaci na trhu. Aby členové tehdejšího EHS nekupovali potraviny v zahraničí, vznikl systém vysokých dovozních cel. Těmito opatřeními byla zajištěna potravinová soběstačnost. Stanovení intervenčních cen také přispělo ke stabilizaci trhu, což je další z cílů obsažených v Římské smlouvě.

---

³⁹ *Historie Společné zemědělské politiky*. BusinessInfo [online]. 2009 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>

V souvislosti s výše popsanou nadprodukcí zemědělské výroby se brzo začaly zvyšovat náklady na SZP. Zemědělci produkovali stále více zemědělských výrobků a neměli důvod výrobu snižovat, protože se díky zavedení intervenčních cen nemuseli obávat, že by své produkty neprodali. Vyplácení intervenčních cen a vyvážení se subvencemi do zahraničí začalo být neúnosné. V roce 1983 dosáhlo totiž množství vykoupeného másla hranice 700 tis. tun a množství mléka dokonce 1,1 mil. tun.⁴⁰ V roce 1984 tak musely být zavedeny mléčné kvóty popsané již v kapitole 5.

V roce 1991 byl zřízen Fond tržní regulace, který byl v roce 1993 přejmenován na Státní fond tržní regulace a v roce 2000 na Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Jeho úkolem byla regulace a stabilizace zemědělského trhu.

V roce 1994 byl také zaveden Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, jehož činností bylo poskytovat úvěry zemědělským podnikům ve formě dotací úvěrů, které poskytovaly obchodní banky, přičemž se jednalo o bezúročné půjčky, které měly sloužit především k modernizaci výrobních technologií.

Přijetí dokumentu Agenda 2000 ovlivnilo i systém financování SZP. V tomto období byl zaveden systém přímých plateb, který v roce 2004 nahradil platby tržní, které byly vázány na produkci.

V současné době poskytují finanční prostředky pro financování výdajů SZP EU dva fondy, které jsou součástí souhrnného rozpočtu EU: Evropský zemědělský záruční fond (EZZF), který financuje přímé platby zemědělcům a opatření k regulaci zemědělských trhů, jako např. intervence a vývozní náhrady, a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV), který financuje programy rozvoje venkova členských států.

---

⁴⁰ Historie Společné zemědělské politiky 2009 op. cit.

Tyto fondy byly zřízeny nařízením Rady 21. června 2005 regulujícím financování společné zemědělské politiky⁴¹, které vytvořilo jednotný právní rámec pro financování SZP.

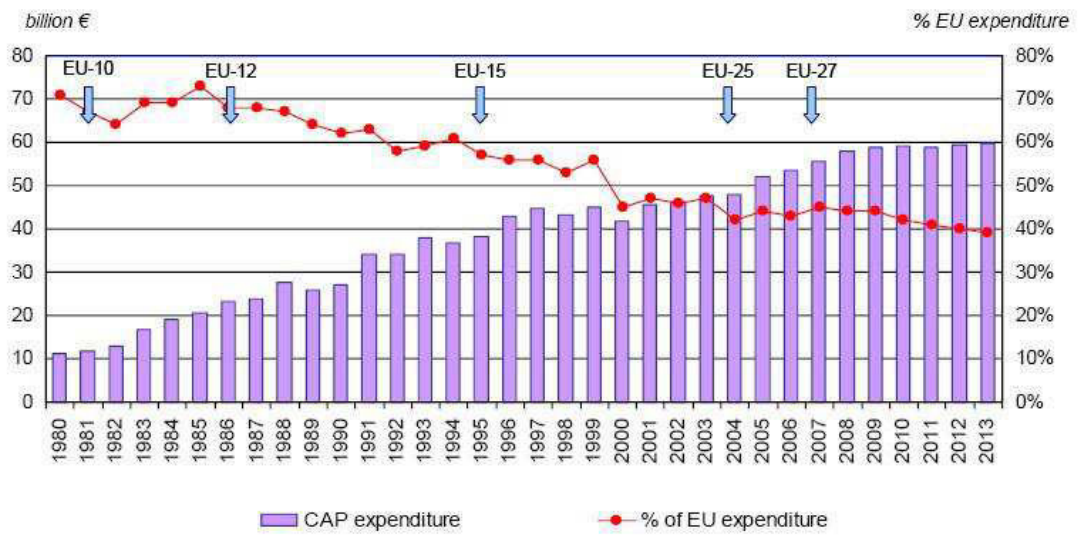
Podle pravidel finančního managementu SZP odpovídá za řízení EZZF a EZFRV Evropská komise. Sama Komise však za normálních okolností finanční prostředky příjemcům nevyplácí. V souladu se zásadou sdíleného řízení jsou tímto úkolem pověřeny členské státy, které jejich výplatu provádějí prostřednictvím 85 národních a regionálních platebních agentur. Aby mohly tyto platební agentury žádat o prostředky z rozpočtu EU, musí být nejprve akreditovány na základě kritérií stanovených Komisí.

Z grafu na obr. č. 1 je patrné, že procentuální podíl nákladů na SZP z EU soustavně až na výjimky klesá. V budoucnu by měl tento podíl dále klesat pod stávajících 40 %. To však neznamená, že klesají skutečné náklady. Ty, jak lze vypořadovat, stále stoupají. Proto je snižování finanční zátěže stále jeden z hlavních bodů reforem SZP.

---

⁴¹ Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 op. cit.

CAP expenditure in the total EU expenditure (in current prices)

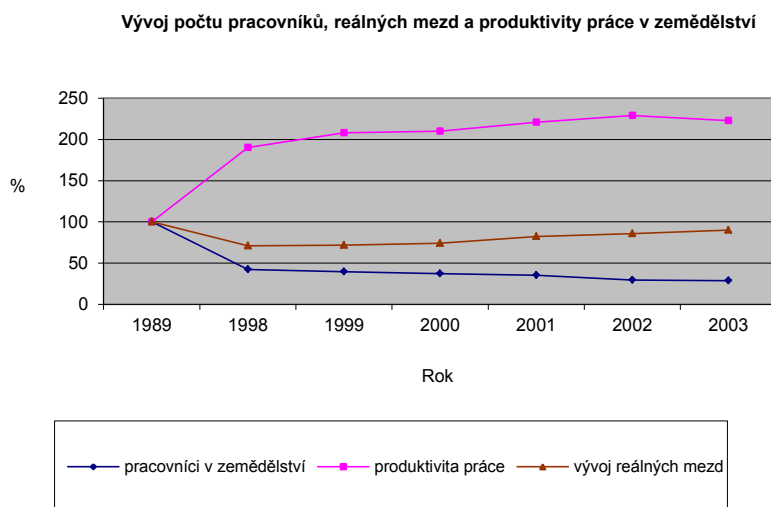
Obr. č. 1: Vývoj nákladů SZP v podílu celkových nákladů EU

Zdroj: Euroskop

7 Vliv SZP EU na Českou republiku

7.1 Vývoj českého zemědělství před a po vstupu do EU

Až do roku 1990 představovalo zemědělství v ČR jednu z dominant celého hospodářského systému. Tak tomu bylo především ve venkovských oblastech. V zemědělském sektoru v roce 1990 pracovalo na základě údajů Ministerstva zemědělství 513.552 obyvatel ČR. Po roce 1990 zemědělská politika zásadně změnila svůj charakter. V průběhu 90. let došlo k celkovému poklesu zemědělské výroby. Porevoluční vývoj počtu pracovníků, reálných mezd a produktivity práce v oblasti zemědělství je znázorněn v grafu na obr. č. 2. Z grafu je patrné, že v průběhu prvních deseti porevolučních let došlo náhle ke strmému poklesu pracovníků zemědělského sektoru. V roce 1998 bylo v zemědělském sektoru zaměstnáno již více než o polovinu méně osob, než kolik jich bylo zaměstnáno v revolučním roce 1989. I po roce 1998 se počet osob zaměstnaných v zemědělství snižuje, děje se tak však už jen pozvolna. Zatímco počet zemědělců zaznamenal rapidní pokles, velký růst vykazuje graf naznačující vývoj produktivity práce. Ta od roku 1989 do roku 1998 naopak vzrostla o 100 %.

Obr. č. 2: Vývoj počtu pracovníků, reálných mezd a produktivity práce v zemědělství

Pramen: MZE: *Souhrnná zpráva o zemědělství za rok 2003*, str.12

Česká zemědělská politika byla v minulosti poznamenána obdobím socialismu, který změnil koncepci českého zemědělství především díky zavádění jednotných zemědělských družstev a zániku malých farem. Vzhledem k proběhnuvší kolektivizaci až do dnes doznívá její vliv v podobě velkých producentů v naší zemi, na rozdíl od velkého podílu menších rodinných farem v ostatních zemích EU.

Vývoj českého zemědělství po roce 1990 se dělí na dvě období – období transformační (1990-1998) a období předvstupní (1998-2004).

V prvních letech po roce 1989 se zemědělská politika zaměřovala především na transformaci JZD, privatizaci státních podniků a potravinářských podniků a vypořádání restitučních nároků. V rámci transformačního období došlo především k liberalizaci cen a zahraničního obchodu, snížení dotací zemědělským podnikům a zrušení tzv. záporné daně z obratu potravin.

V rámci ochrany zemědělského sektoru byly v letech 1991 – 1992 zavedeny státní intervence. Mezi hlavní nástroje intervencí patří dodnes:

- garantované ceny a vývozní subvence u hlavních komodit,
- dotace na zakládání nových podniků, zejména rodinného typu, dotované úvěry a úvěrové záruky na investice a
- podpora ekologického zemědělství.

V letech 1992 –1995 dostávali zemědělci bezúročné půjčky tzv. návratné finanční výpomoci. Dotace se přidělovaly na základě vypracovaného podnikatelského záměru, který posuzovala komise zřízená speciálně pro tento účel. Pokud podnikatelský záměr splňoval všechny podmínky a komise jej uznala reálným, dostalo se zemědělcům finanční výpomoci.

Po roce 1994 se zemědělská politika začala orientovat na omezování negativních vlivů reformy, na hospodaření zemědělských podniků a snahu o restrukturalizaci. Míra státních zásahů a podpora cen byla v tomto období nižší z důvodů dosažení určité rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po zemědělských produktech. Mezi hlavní nástroje uplatňované v tomto období byly intervence, úvěrové dotace a záruky. Byl zaveden systém kompenzace podpor a plateb.

I přes provedené změny však v tomto období začaly v ČR na rozdíl od ostatních evropských států vycházet najevo určité problémy. Jednalo se především o následující problémy:

- vysoká zadluženost z období před i po transformaci,
- nízká výnosnost kapitálu v navazujícím potravinářském průmyslu plynoucí ze zastaralých či nevyužívaných výrobních zařízení,
- vysoký podíl pronajaté půdy (v ČR bylo pronajato přibližně 92 %, v EU jen 40 %),

- dlouhodobá ztrátovost zemědělských podniků po roce 1989,
- dominantní postavení právnických osob – družstev a společností,
- nedořešené vlastnické vztahy a nedokončená restrukturalizace,
- nižší konkurenceschopnost na domácím i zahraničním trhu a
- pokles exportní výkonnosti.⁴²

Pro přístup ČR k EU bylo nutné v rámci tzv. předvstupního období zemědělství dále transformovat. Toto období trvalo od roku 1998 až do přístupu ČR k EU, tj. do května 2004. Hlavním úkolem bylo připravit české zemědělství na vstup na evropský trh. Důležité bylo především zastavit ztrátovost zemědělství, které bylo od roku 1990 do roku 1998 zadluženo částkou přesahující 40 mld. Kč.⁴³

Dle Zprávy SZIF za rok 2000 byly označeny komodity, jejichž produkci bylo zapotřebí regulovat. Jednalo se o mléko a mlékárenské výrobky, pšenici potravinářskou, brambory a prasata. Pšenice měla být vykoupena v omezeném množství za intervenční ceny, nadúroda brambor a přebytek jatečních prasat měl být vyřešen subvencovanými vývozy. Jednalo se také o přípravě zavedení mléčných kvót.

V těchto letech bylo vzhledem ke stávající nestabilitě pronajato 92 % půdy a vzhledem k systému dotací, které podporovaly spíše velké podniky na úkor menších, 5,2 % největších farem obhospodařovalo 76,4 % půdy, zorněno bylo 72 % zemědělské půdy.⁴⁴

V roce 2000 byl schválen dokument, který směřoval předvstupní transformaci českého zemědělství do dvou etap – etapy revitalizace, která proběhla v letech 1999-

---

⁴² BUREŠOVÁ, Soňa. *Zemědělská politika ČR v kontextu se vstupem do EU*. In: Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 50 s.

⁴³ *Vývoj zemědělské politiky do současné doby*. Fondy Evropské unie [online]. 2012 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/2--Analyza-ekonomicke-a-socialni-situace/2-4--Dosavadni-zemedelska-politika-a-jeji-vliv-na-/2-4-1--Vyvoj-zemedelske-politiky-do-soucasne-doby>

⁴⁴ *Zemědělství ČR a vstup do EU*. In: VÚZE. 2010 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: www.agroporadenstvi.cz/poradenstvi/Prinos_EU/EU_ekonomika.pps

2001 a navazující etapy adaptace uskutečněné v letech 2001-2003. Mezi hlavní body programu patřila další regulace trhu a podpora příjmů zemědělců, zlepšení úrovně nekvalitního životního prostředí, a dále modernizace výrobní technologie užívané v zemědělství.

Po přístupu ČR k EU 1. května 2004 nastaly předpokládané změny v hospodářství. Se vstupem na jednotný trh se ČR otevřely možnosti obchodování s ostatními členy EU. Zároveň však musela ČR čelit konkurenci ostatních členských států. Také se musela přizpůsobit kvótám na produkci jednotlivých komodit, což mělo nepříznivý dopad na trh s nadprodukovanými komoditami. Při reformě STO s cukrem přišla ČR o 22,5 % kvóty na cukr, s čímž se úměrně snížila také výroba cukru a pěstování řepy.⁴⁵

Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU se zaměřuje především na následující oblasti:

- globální situace: chudoba, nedostatek vody a extenzivní využívání půdy, pokrytí poptávky rostoucí světové populace,
- evropský model zemědělství: vysoká nadprodukce, problémy s WTO v souvislosti s produkcí rozvojových zemí, produkce kvalitních potravin, udržitelnost zemědělství,
- využívání vody v ČR, které je v průměru méně, než v jiných zemích EU: péče o povrchové a podpovrchové vody vzhledem k poloze ČR na rozvodí střední Evropy,
- problémy agrárního sektoru a trhu v oblasti produkce: výrobní potenciál převyšující poptávku, riziková ohroženost příjmů zemědělců přírodními faktory, standardy EU pro pohodu zvířat, nedostatečně rozvinutý trh pro ekologické zemědělství.

---

⁴⁵ *Zemědělství*. Euroskop [online]. 2012 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/https://is.muni.cz/repo/865965/clanek-7.pdf/publication/865965>

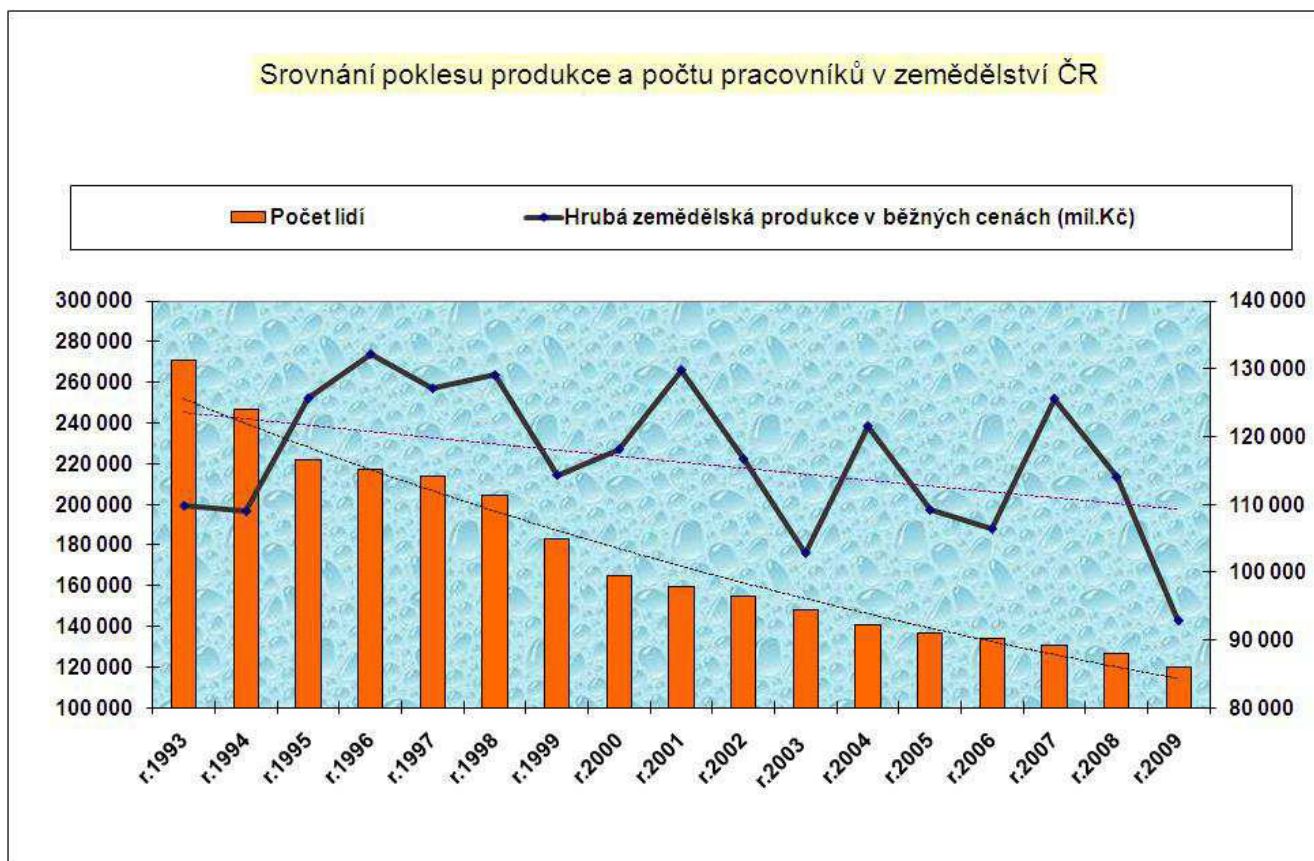
Česká zemědělská politika se přizpůsobovala podmínkám SZP EU postupně. Období přizpůsobování českého zemědělství evropským standardům můžeme rozdělit do tří etap:

- 1) 2004-2006 (tzv. vstupní období): ČR uplatňovala zjednodušený systém přímých plateb včetně podílu kompenzací v sektoru mléka za snížení intervenčních cen.
- 2) 2007-2010: ČR transformovala systém přímých plateb z předchozího období.
- 3) 2011-2013: ČR začala uplatňovat systém plateb z předchozího období, avšak s působením systému cross-compliance a modulace podpor.

V období let 2004-2013 ČR dále usilovala o snížení podílu zemědělského sektoru na tvorbě HDP. Tento proces byl již zahájen v průběhu transformačního období, bylo však nutné v něm pokračovat. Úspěšně se dařilo snižovat jak počet pracovníků v zemědělských podnicích o více než 5 % ročně a podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství. Z 531 tis. pracovníků v roce 1989 zůstalo v zemědělských podnicích v roce 2002 přibližně jen 156 tis. pracovníků (viz. obr. č. 3).⁴⁶

---

⁴⁶ *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004–2013)*. Ministerstvo zemědělství [online]. 2003 [cit. 6.12.2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf

Obr. č. 3: Srovnání poklesu produkce a počtu pracovníků v zemědělství ČR

Zdroj: Zemědělský svaz ČR

ČR vstupovala do EU po teprve nedávno proběhnuvší obrovské restrukturalizaci, která zahrnovala i vyrovnání majetkových sporů o půdu, které nejsou vyřešeny dodnes. I přesto si dokázala zachovat vysokou efektivitu, před vstupem do EU zaujala druhé místo z nově připojených států v produkci velkého množství komodit a v produkci cukru a olejnin dokonce předstihla i starší členy EU.⁴⁷

V současné době se ČR musí soustředit především na to, aby si vytvořila podmínky pro výkon zemědělské politiky takovým způsobem, aby si i přes svou geografickou a klimatickou nevýhodnost oproti ostatním členům EU udržela jistou

⁴⁷ *Čeští zemědělci a společná zemědělská politika Evropské Unie*. FAJMON, Hynek [online]. 2006 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: http://www.fajmon.eu/docs/dokumenty/zemedelci_a_politika_EU.pdf

konkurenceschopnost. Stále pokračuje restrukturalizace zemědělství, problémem však zůstávají zemědělsky obhospodařované oblasti, které nejsou vzhledem ke geografickým aspektům (nadmořská výška a typ půdy) nejvhodnější k pěstování plodin. ČR by se také měla snažit zachovat si pozici, kterou si vytvořila v agrárním sektoru.

7.2 Finanční mechanismy SZP EU v České republice

Veškeré finanční toky do zemědělské oblasti lze rozdělit do následujících kategorií:

- přímé platby,
- tržní opatření,
- národní podpory,
- Horizontální plán rozvoje venkova a
- Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.

7.2.1 Přímé platby

Přímé platby byly EU zavedeny po reformě z 80. let 20. stol. jakožto kompenzační platba za stanovování kvót produkce. Jedná se o platby, které jsou v plné výši hrazeny z prostředků EU.

Přímé platby se dále dělí na jednotné platby na plochu a platby doplňkové.

Jednotné platby na plochu se vyplácejí na jeden hektar zemědělské půdy. Jejich celkový objem závisí na produkčních limitech, sazbách a dalších pravidlech standardního systému. Nové členské státy nedostávají na rozdíl od starších členů plnou výši přímých plateb, ale pouze určitou předem určenou část, která se postupně navyšuje až do dosažení plné výše.

ČR si po svém vstupu do EU zvolila uplatňování tzv. zjednodušeného systému přímých plateb SAPS. Tento systém na rozdíl od systému standardních přímých plateb umožňuje čerpat celý objem finančních prostředků na přímé platby.⁴⁸ V následující tabulce je zachycen vývoj přímých plateb ČR a EU.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SAPS	25%	30%	35%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
Top-Up	0-30%	0-30%	0-30%	0-30%	0-30%	0-30%	0-30%	0-20%	0-10%	0%
Max. výše	55%	60%	65%	70%	80%	90%	100%	100%	100%	100%

Obr. č. 4: Vývoj přímých plateb ČR a EU

Pramen: Ministerstvo zemědělství

Platby doplňkové (angl. top-up) jsou platby, které jsou poskytovány společně s jednotnou platbou na plochu. Jejich smyslem je plošné dorovnání přímých plateb na hektar orné půdy bez produktové specifikace.

7.2.2 Tržní opatření

Ke komplexním nástrojům regulace zemědělského trhu patří zejména:

- intervenční nákupy a podpora soukromého skladování,
- vývozní subvence,
- finanční a finanční kompenzační podpory,
- vývozní a dovozní licence,
- kvótní systémy.

⁴⁸ Ministerstvo zemědělství ČR. *Podpora zemědělství v rozšířené Evropě*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2003. 65 s. ISBN 80-7084-267-9.

Intervenční opatření a systém kvót již byly v této práci popsány výše.

Vývozní subvence a dovozní a vývozní licence jsou u vybraných zemědělských produktů poskytovány při vývozu do třetích zemí za předem jasně stanovených podmínek. Vývozní subvence zajišťují konkurenceschopnost zemědělských produktů EU na světovém trhu. Současně je obchodování s třetími zeměmi upraveno také systémem tzv. vývozních a dovozních licencí. Vývozní subvence je spojena s vývozní licencí a představuje právo a zároveň i povinnost zboží ve stanovené době, kvalitě a množství skutečně vyvézt.⁴⁹

7.2.3 Národní podpory

Národní podpory jsou na rozdíl od všech ostatních nástrojů financování SZP EU udělovány členskými státy a hrazeny z jejich rozpočtů. Národní platby poskytují členským státům mnohem větší prostor při uplatňování vlastní politiky. Každý druh podpor podléhá schválení Evropské komise a po schválení je zařazen do registru národních podpor EU.

Uplatňování národních programů v rámci Evropské unie je omezeno následujícími prvky:

- musí plně respektovat cíle SZP,
- musí brát v úvahu mezinárodní závazky EU a
- musí zaručovat svobodnou soutěž v rámci EU, včetně účinné alokace zdrojů a jednotného trhu EU.

---

⁴⁹ Ibid.

Podpůrné programy, které nebyly kompatibilní s legislativou EU, byly dnem přístupu ČR k EU zrušeny. Ostatní podpůrné programy zůstaly zachovány.⁵⁰

7.2.4 Rozvoj venkova

V oblasti rozvoje venkova byly pro období 2007 – 2013 vypracovány dva programové dokumenty, kterými jsou Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky a Program rozvoje venkova České republiky. Národní strategický plán rozvoje venkova ČR je zásadním programovým plánem, který spojuje tři hlavní cíle politiky: posílení konkurenceschopnosti, zvýšení zájmu o ochranu životního prostředí a rozvoj venkova.

Program rozvoje venkova České republiky navazuje na Národní strategický plán a dále jej rozvádí. Hlavním cílem tohoto programu je podpora rozvoje venkova, který se má za použití vytvoření nových pracovních míst a snahy rozvíjet v těchto oblastech podnikání dostat na úroveň udržitelného rozvoje. Dále se i tento program zabývá zlepšením stavu životního prostředí, zvýšením konkurenceschopnosti českého zemědělství, ale také zlepšením úrovně lesnického a potravinářského sektoru.

V srpnu 2011 schválila česká vláda rozhodnutí Komise o snížení finančních prostředků poskytovaných na SZP. Toto rozhodnutí zahrnovalo i Program rozvoje venkova, který patří k nejlépe čerpaným fondům z EU. Proti snížení poskytovaných finančních prostředků vystupuje například Zemědělský svaz ČR. Ten se staví na stranu českého venkova, který je v ČR v nevýhodné pozici.⁵¹ S aplikací tohoto opatření se stane evropské zemědělství opět méně konkurenceschopné, což je pravý opak cílů současné SZP. Vládní představitelé ČR mají zájem o změny v jednotlivých pilířích

---

⁵⁰ STRÁŽNICKÝ, Aleš. *Společná zemědělská politika EU – vybrané problémy*. In: Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 104 s.

⁵¹ *Česká vláda chce omezit přísun financí z fondů EU*. Ministerstvo zemědělství [online]. 2012 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/175134>

v rámci SZP. Konkrétní návrhy změn se týkají především I. a II. pilíře SZP – tedy přímých plateb a tržních opatření a rozvoje venkova.⁵²

---

⁵² BUREŠOVÁ op. cit.

8 SOUČASNÉ SMĚRY SZP (2014-2020)

8.1 Změny po roce 2014

V říjnu 2011 představila Evropská komise návrhy na reformu SZP pro období let 2014 - 2020. Celkovým smyslem plánovaných programových změn je v rámci strategie Evropa 2020 dosažení udržitelného a inteligentního hospodářského růstu podporujícího evropskou integraci. Také je potřeba zvýšit transparentnost SZP. V budoucnu se počítá s větší spoluprací s ostatními politikami. Hlavním cílem i této reformy je zvyšování konkurenceschopnosti a sblížení přímých plateb jednotlivých členských států.

Změny nastanou v oblasti rozvoje venkova, přímých plateb, STO atd. Tyto změny jsou zakotveny v nařízeních EU.

Co se týče politiky rozvoje venkova, je nově stanoveno šest priorit EU v této oblasti. Jedná se o následující priority:

- podpora přenosu znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a venkovských oblastech,
- zlepšení konkurenceschopnosti zemědělských činností a životaschopnosti zemědělských podniků,
- podpora pro organizaci potravinového řetězce a řízení rizik v zemědělství,
- obnova, udržení a posílení ekosystémů závislých na zemědělství a lesnictví,
- podpora efektivního využívání zdrojů a přechod na nízkouhlíkové hospodaření v oblasti zemědělství, lesnictví a potravinářství a
- podpora sociálního začleňování, redukce chudoby a ekonomického rozvoje venkovských oblastí.

Nově bude také zavedena podpora řízení rizik, včetně podpory vzájemných fondů, jejímž úkolem bude zlepšení řešení velkých výkyvů na zemědělských trzích. Velký důraz je kladen na spolupráci, inovace a zmírňování klimatických změn.

V novém období by mělo být podporováno více druhů spolupráce, jako například hospodářská spolupráce či spolupráce v oblasti životního prostředí.

I nadále bude v méně rozvinutých regionech uplatňováno vyšší spolufinancování ze strany EU. Finanční podpora v nejméně rozvinutých regionech by měla dosahovat až 85 %. V určitých oblastech jako například vzdělávání, seskupení producentů, spolupráce či podpora mladých zemědělců by míra příspěvku EU měla dosáhnout až 90 % a v případě významných inovativních projektů dokonce až 100 %.

Nově bude zavedena tzv. výkonová rezerva, pro kterou by mělo být vyhrazeno 5 % z Evropského zemědělského a orientačního fondu. Využití této rezervy bude podmíněno dosažením stanovených cílů v polovině tzv. programovacího období 2014–2020. Dalším novým prvkem bude kondicionalita, což znamená, že vyplacení finančních prostředků bude podmíněno zavedením strategického, regulačního a institucionálního rámce, který bude zaručovat efektivní využívání finančních zdrojů EU.⁵³

V oblasti přímých plateb by mělo v novém programovacím období dojít k nahrazení systémů SPS a SAPS vícesložkovým systémem přímých plateb založeným na platebních nárocích. Bude se jednat o následující platby:

- platba ozelenění (tzv. greening),
- platba pro oblasti s přírodním znevýhodněním,
- platba pro malé farmáře,
- platba pro mladé farmáře,
- platba vázaná na produkci (coupled option) a
- základní přímá platba.

---

⁵³ FANTYŠ, Martin. *Reforma Společné zemědělské politiky 2014 – 2020*. 2012. S. 12.

Veškeré přímé platby podniku, kromě platby za ozelenění a pro malé farmáře, by měly podléhat degressi a zastropování. Podniky také budou mít možnost odečíst si mzdové náklady vyplacené v předchozím roce, a to i včetně daní a sociálního a zdravotního pojištění. Platby budou sníženy o 20 % pro částku od 150.000,- do 200.000,- EUR, o 40 % pro částku od 200.000,- do 250.000,- EUR, o 70 % pro částku od 250.000,- do 300.000,- EUR a o 100 % pro částky nad 300.000,- EUR. Prostředky uvolněné v důsledku zastropování by pak v jednotlivých členských zemích měly být převedeny do finančního rámce pro rozvoj venkova na financování inovací a investic.⁵⁴

Dále by se měla postupně upravovat úroveň jednotných přímých plateb na plochu tak, aby bylo zajištěno jejich rovnoměrnější rozdělení mezi zemědělce. Členské státy s přímými platbami nižšími než 90 % evropského průměru přímých plateb EU by do roku 2020 měly prostřednictvím postupného navyšování těchto plateb dosáhnout snížení tohoto rozdílu o jednu třetinu. Nadále tak zůstává rozdílná výše těchto plateb v jednotlivých členských zemích. Od roku 2019 by všechny členské země měly přejít na jednotné platby na plochu na národní či regionální úrovni.

8.2 Rešerše názorů na reformu pro období 2014-2020 – vybraná témata

V této subkapitole se zaměřím na rešerši názorů nejkontroverznější diskutovaných témat v době přípravy nové reformy.

8.2.1 Oblast přímých plateb a institut zastropování

Negativní odezvy se dostalo především snižování přímých plateb v důsledku zastropování. Ekologicky orientované organizace v čele se Svazem ekologických zemědělců PRO-BIO razantně odmítají krácení výdajů SZP. Tvrdí, že reforma SZP neměla krátit finanční prostředky na SZP, ale měla naopak zajistit jejich efektivnější využití. Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO v tiskové zprávě z března 2012 navrhl vázání poskytovaných podpor nikoliv k plošnému rozsahu zemědělských produktů, ale k objemu jejich produkce. S tímto návrhem souhlasí i Ministerstvo zemědělství ČR.

---

⁵⁴ Ibid. S. 9.

Názory Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO jsou podporovány také bývalým ministrem zemědělství Petrem Bendlem, který se k tomuto tématu vyjádřil v dubnu 2013 následovně: „Shodli jsme se, že nový systém výplaty přímých plateb založený na platebních nárocích nepovažujeme za krok směrem ke zjednodušení. Proto musíme přechod a implementaci platebních nároků řádně diskutovat a dobře se na něj připravit.“⁵⁵

Co se týče stanovisek jednotlivých členských států, i tato se podstatně rozcházejí. Např. cílem Francie, která se jakožto předsednický stát EU v roce 2008 a zároveň největší příjemce podpor z rozpočtu EU podílela na návrhu nadcházejících reforem, bylo vrátit se zpět k intervenčním cenám, ochranným opatřením spojeným s upřednostňování trhu EU spolu s regulacemi a ochraně před konkurencí třetích států. Vzhledem k tomu, že by se jednalo o krok zpět, který by navíc byl v rozporu s jednáním s WTO o liberalizaci trhu, bylo od tohoto návrhu, se kterým nesouhlasila ani většina ostatních členských států, nakonec upuštěno.

Německo se zase při přípravě reforem drželo názoru, že je zapotřebí zachovat stávající systém přímých plateb, které mají být kompenzací farmářům za vyšší nároky na kvalitu produkce oproti třetím státům. Tento požadavek bylo podle něj nutné prosadit i v rámci WTO.⁵⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že Francie a Německo jakožto staré členské státy měly zájem na zachování přímých plateb a že tedy odmítají krácení rozpočtu SZP. To dokládá i dokument vydaný těmito státy, který uvádí, že je nemožné zavést jednotný tarif přímých podpor pro všechny členské státy a to vzhledem k rozdílné finanční pozici států v rozpočtu EU. Tyto dva státy tedy prosazovaly vyplácení podpor podle výše

---

⁵⁵ Reforma SZP nepřináší podle ministra Bendla zjednodušení, ale větší zátěž. EurActiv.cz [online]. 18. 4. 2012 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/reforma-szp-nepriinasi-podle-ministra-zjednoduseni-ale-vetsi-zatez-009827>

⁵⁶ HEALTH CHECK A VÝHLEDY SZP PO ROCE 2013. BLAAS, Gejza. *Ústav zemědělské ekonomiky a informací* [online]. 2009 [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/bulletin-uzei/2009/bu0904.pdf>

příspěvku do evropského rozpočtu. Tento názor však jednoznačně opomíjí koncept finanční solidarity mezi státy EU.

Velká Británie, která ačkoliv patří do stejné skupiny členů EU, např. na tyto požadavky zareagovala negativně, neboť se jí nelíbil fakt, že by si jednotlivé státy mohly diktovat podmínky.⁵⁷

8.2.2 Proces „ozeleňování“

Tzv. *proces ozeleňování* neboli *greening* je novinkou zavedenou v rámci nového programovacího období 2014-2020. Od roku 2014 by na něj mělo být vyhrazeno 30 % přímých plateb, které budou podmíněny naplněním následujících požadavků: udržování trvalých porostů, střídání plodin na obdělávané půdě (střídání alespoň tří druhů plodin, kdy dva z nich musí zemědělec pěstovat alespoň na 5 % obdělávané plochy a třetí na ploše ne větší než 70 %), udržování alespoň 7 % zemědělské půdy v neobdělávaném stavu (jde např. o okraje polí, stromové porosty, půdu ležící ladem, krajinnotvorné prvky, biotopy či zalesněná území)⁵⁸. Tento proces není pro zemědělce povinný, tudíž nehrozí sankce za neplnění tohoto požadavku.

Proces ozeleňování si vysloužil okamžitou kritiku nejen ze strany zemědělců. Pozitivně je tato novinka vnímána pouze neziskovými organizacemi, které spatřují v zachování 7 % půdy ladem ochranu biodiverzity. Současný evropský komisař pro zemědělství a rozvoj venkova Dacian Cioloș ideu 7 % půdy, které by měly být ponechány ladem, také obhajuje s tím, že na této půdě mohou být například pěstovány

---

⁵⁷ Budoucnost Společné zemědělské politiky EU. KOŠŤÁL, Josef. Respekt [online]. 2010 [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://kostal.blog.respekt.ihned.cz/c1-47730350-budoucnost-spolecne-zemedelske-politiky-eu>

⁵⁸ Reforma zemědělské politiky čelí v EU kritice. EurActiv.cz [online]. 14. 10. 2011 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/reforma-zemedelske-politiky-celi-v-eu-kritice-009243>

stromy, které mohou sloužit jako ochrana proti větru, a tudíž tato plocha nezůstane úplně nevyužita.⁵⁹

Zemědělci a zemědělské organizace však vzhledem k situaci, že je nyní aktuální potřeba zařadit obnovitelné zdroje do energetického mixu každé země a pěstovat energetické plodiny na „každém volném kousku“ půdy, vidí proces ozeleňování a ponechání 7 % půdy ladem v jiném světle.

Ekologickým organizacím zase proces ozeleňování nepřijde dostatečně striktní, aby současně s jeho implementací došlo k zastavení devastace půd pěstováním monokulturních plodin.

Český europoslanec Robert Dušek na půdě EU projevil obavy, že implementací procesu ozeleňování společně se zastropováním dojde k poklesu konkurenceschopnosti a k inflaci cen potravin. Nejlépe však názor na ozeleňování pro Českou republiku vystihuje názor prezidenta Agrární komory ČR Jana Veleby, který prohlásil: „Osobně si nedovedu představit, že by se v Polabí nebo na Hané přestalo takové procento zemědělské půdy obdělávat.“⁶⁰

---

⁵⁹ Brusel mění zemědělskou politiku, dopady pocítí i čeští farmáři. *Česká televize* [online]. 2011 [cit. 2013-01-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/139296-brusel-meni-zemedelskou-politiku-dopady-pociti-i-cesti-farmari/>

⁶⁰ Reforma SZP nepřináší podle ministra Bendla zjednodušení, ale větší zátěž. *EurActiv.cz* [online]. 18. 4. 2012 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/reforma-szp-neprinasi-podle-ministra-zjednoduseni-ale-vetsi-zatez-009827>

9 NOVÉ VÝZVY SZP aneb SZP PO ROCE 2020

V roce 2010 Evropská komise zveřejnila sdělení s názvem *Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky*. Vydání tohoto dokumentu předcházela široká veřejná diskuze, při které převládl názor, že SZP by i po roce 2020 by měla zůstat rozdělena do dvou pilířů. Pro období po roce 2020 byly stanoveny tyto strategické cíle:

- zachování potenciálu produkce potravin na udržitelném základě,
- podpora zemědělských společenství produkujících potraviny udržitelným způsobem v souladu s požadavky na životní prostředí, vodu, dobré životní podmínky a zdraví zvířat a rostlin a veřejné zdraví a
- zachování životaschopných venkovských společenství, pro která je zemědělství důležitou hospodářskou činností vytvářející lokální zaměstnanost.⁶¹

Tento dokument navazuje na změny, které nastanou v novém programovém období 2014-2020. Na SZP je potřeba pohlížet z dlouhodobé perspektivy. Nově zaváděné změny musí být dotaženy do konce a celá politika, jak vyplývá i z předchozího textu této práce, se musí neustále reformovat a přizpůsobovat. Již nyní na prahu nového programového období je jasné, že změny, které se v rámci tohoto období uskuteční, nebudou konečné. Je neustále potřeba pracovat např. na zvýšení konkurenceschopnosti či efektivity využití finančních prostředků plynoucích z evropského rozpočtu.

Po roce 2020 se bude SZP muset vypořádat zejména s problémem zajišťování potravin. S plánovaným nárůstem obyvatelstva bude v budoucnosti totiž poptávka po potravinách stále stoupat a je tedy zapotřebí zajistit, aby si evropské zemědělství zachovalo a zlepšilo kapacitu produkce. Zemědělství by také mělo více podporovat

---

⁶¹ *Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky*. In. EurLex. 2010 [cit. 8.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:CS:HTML>

rostlinnou a živočišnou výrobu. Protože evropští spotřebitelé vyžadují široký výběr kvalitních potravin, které jsou v souladu s bezpečnostními normami EU a normami na jakost a dobré životní podmínky zvířat, musí EU navíc zajistit, aby měli její občané přístup k takovýmto kvalitním zdravým potravinám.

Dalším problémem, který bude muset být do SZP v budoucnu promítnut, je změna klimatických podmínek. Bude zapotřebí pracovat na tom, aby byly splněny náročné cíle, které si EU vytyčila v oblasti energetiky a klimatu. Dále bude EU muset posílit udržitelné hospodaření s přírodními zdroji (jako např. půda, voda, ovzduší, atd.) a územní a sociální soudržnost oblastí venkova, zajistit co nejefektivnější využití rozmanitosti systému produkce a zemědělských struktur EU a vyváženou podporu členským státům, zjednodušit systém provádění SZP a posílit požadavky na její kontrolu.

9.1 Předpokládané změny po roce 2020

Již nyní se předpokládá, že po roce 2020 dojde také ke změně současných nástrojů SZP. Nástroje SZP by v i budoucnu měly být strukturovány do dvou pilířů. První pilíř by měl obsahovat podpory vyplácené každoročně všem zemědělcům, zatímco druhý pilíř by měl obsahovat nástroje podpory cílů ES. Toto rozdělení by v budoucnosti mělo zajistit větší transparentnost celého systému.

V následujících subkapitolách se budu zabývat možnými změnami, které by u jednotlivých nástrojů SZP mohly po roce 2020 nastat.

9.1.1 Přímé platby

V systému přímých plateb bude zapotřebí upravit přerozdělování a lepší zaměření podpor, což by mělo zajistit lepší a kvalitnější využívání výdajů SZP. Dle všeobecného názoru je také zapotřebí zjednodušit rozdělování přímých plateb, aby se

tyto staly srozumitelnějšími zejména pro daňové poplatníky. V rámci veřejné diskuze, která předcházela v roce 2010 vydání Sdělení Komise Budoucnost SZP po roce 2020 bylo dokonce za tímto účelem navrhováno zavedení jednotné paušální přímé platby. Protože však mají zemědělci v rámci EU rozdílné přírodní a hospodářské podmínky pro svoji produkci, jeví se zřejmě logičtější koncepce spravedlivého rozdělování přímých podpor.

Otázkou zůstává, jak spravedlivého rozdělení přímých podpor dosáhnout. Možným řešením by mohlo být např. zaručení minimálního podílu průměrné úrovně přímých plateb všem evropským zemědělcům, čímž by došlo k omezení zisků i ztrát členských států.

Evropský parlament navrhl budoucí koncepci poskytování přímých plateb aktivním zemědělcům, která je postavena na:

- poskytování základní přímé platby oddělené od produkce, která by každému zemědělci v rámci jednoho členského státu či jednoho regionu poskytla jednotnou úroveň povinné podpory zavedení povinné ekologické složky přímých plateb a
- podpoře udržitelného rozvoje zemědělství v oblastech se specifickými přírodními omezeními prostřednictvím plateb na plochu zemědělcům hospodařícím v těchto oblastech.

Podpora vázaná na produkci by mohla za předem definovaných podmínek být dále vyplácena na bázi dobrovolnosti v regionech, kde jsou určité zemědělské činnosti považovány za obzvláště důležité.

Tato koncepce byla v rámci veřejné diskuze kritizována Evropským účetním dvorem, dle kterého by se podpory měly poskytovat pouze aktivním zemědělcům.

9.1.2 Tržní opatření

Z výsledků veřejné diskuze je patrné, že v EU panuje všeobecný názor, že rozsáhlejší revize stávajících tržních opatření do budoucna není nutná. Byly však navrhovány jejich dílčí úpravy, přičemž by se mělo primárně jednat o zjednodušení a zefektivnění těchto nástrojů. V budoucnosti by mohlo např. dojít k prodloužení období intervence, použití doložky o narušení či rozšíření soukromého skladování na jiné produkty.

Bude také zapotřebí zlepšit fungování dodavatelského řetězce, neboť zemědělství se z dlouhodobého hlediska nezlepší, jestliže se zemědělcům nepodaří zastavit klesající podíl na přidané hodnotě vytvářené potravinovým dodavatelským řetězcem. Hlavním zájmem v této oblasti je nyní nevyvážená vyjednávací síla v rámci potravinového dodavatelského řetězce, míra konkurenceschopnosti na jeho jednotlivých stupních, potřeba restrukturalizace zemědělství, transparentnost a fungování trhů s deriváty zemědělských výrobků.

9.1.3 Rozvoj venkova

V současnosti je vytvářen silný tlak na další začleňování omezení a příležitostí spojených s životním prostředím a změnou klimatu, a aby SZP přispívala ke konkurenceschopnosti zemědělství, k udržitelnému hospodaření s přírodními zdroji a vyváženému územnímu rozvoji venkovských oblastí. Toho by měla dosáhnout podporou inovací a restrukturalizace zemědělského sektoru, efektivnějším využíváním zdrojů, podporou odolnosti zemědělství vůči klimatu, podporou venkovské krajiny, zachováním produkční kapacity půdy, poskytnutím větších pravomocí na lokální úrovni, budováním kapacit a zlepšováním místních podmínek a propojením venkovských a městských oblastí.

Vývoj této politiky by tedy měl být určován především s ohledem na životní prostředí a změnu klimatu. Např. budoucí investice by měly posilovat současně

hospodářský i environmentální profil a environmentální opatření by měla více odpovídat konkrétním potřebám regionů. Stejně tak opatření na uvolnění potenciálu oblastí venkova by se měla více zaměřit na inovace podniků a místní správy. Je také zapotřebí začít využívat nové příležitosti pro místní rozvoj, např. alternativní distribuční řetězce, a více se soustředit na podporu přímého prodeje a vytváření místních trhů, přičemž prioritou by mělo být řešení specifických potřeb mladých zemědělců.

Aby se tato politika zefektivnila, bude nezbytné posílit soudržnost mezi politikou rozvoje venkova EU a jejími jinými politikami. I v této oblasti bude požadováno zjednodušení politiky a snížení dosavadní byrokracie. Za tímto účelem je počítáno s možným společným strategickým rámcem pro finanční prostředky EU.

Do budoucna přichází také v úvahu tyto změny: lepší propojení opatření, vytvoření balíčků na řešení potřeb specifických pro určité skupiny či oblasti nebo usnadnění spolupráce mezi zemědělci či nabídka motivačních opatření, např. preferenční zvýšení míry podpory. V rámci efektivnějšího řešení volatility trhu a nejistých příjmů by měl být také zaveden soubor nástrojů pro řízení rizik, jehož součástí by byl např. nástroj na stabilizaci příjmu, který by byl kompatibilní s kritérii zeleného balíčku WTO, či silnější podpora pojistných nástrojů a vzájemných fondů.

Co se týče rozdělování podpory na rozvoj venkova mezi členské státy, měla by se dle Sdělení komise zvážit aplikace objektivních kritérií.

9.2 Tři obecné možnosti vývoje budoucí politiky SZP

V rámci veřejné diskuze byly nakonec formulovány tři obecné možnosti směru, kterým by se SZP po roce 2020 mohla dále ubírat. Všechny tyto možnosti počítají se zachováním struktury dvou pilířů SZP.

První možností je další postupné zavádění změn do stávajícího rámce SZP v nejvíce kritizovaných oblastech. Při aplikaci této možnosti by byla zajištěna kontinuita a nedošlo by k ohrožení stability SZP. Hospodářské subjekty by také mohly efektivněji a lépe dlouhodobě plánovat. Druhou možností je celou SZP podstatně a efektivně reformovat, aby došlo k rychlejšímu naplnění jejích cílů. Třetí možností by byla ještě rozsáhlejší reforma, v rámci níž by došlo k postupnému odklonu od podpor příjmu a většiny tržních opatření. Byly by také vypracovány regionální strategie zajišťující provádění cílů EU.

Neboť se jedná o změny, které jsou zamýšleny až pro následující programové období, které nastane v roce 2020, a my se nyní nacházíme teprve na prahu programového období let 2014-2020, není dnes ještě zcela patrné, jakým směrem se bude SZP po roce 2020 dále ubírat.

ZÁVĚR

V této práci jsem se snažila popsat systém SZP od jejího vzniku, přes současnost až k výhledům do budoucna. Celou tuto politiku je obtížné pochopit, za cíl této práce jsem si tedy stanovila zpracovat její zpřehlednění, složitý vývoj a perspektivy do budoucna.

V úvodu této bakalářské práce jsem si stanovila následující hypotézu: Politika SZP bude v budoucnu přednostně plnit své cíle stanovené pro období 2014 - 2020. Vzhledem k prezentaci strategie této politiky v období 2014 - 2020 (uvedené v kapitole 8) si myslím, že prioritou bude především naplnění těchto stanovených cílů, přestože z mého pohledu by bylo vhodnější soustředit se na regionální strategie jednotlivých regionů.

V práci jsem se zabývala všemi otázkami, které jsem si stanovila v kapitole 1. Cíle a metodika práce. Na základě toho se domnívám, že naplnila cíl této bakalářské práce.

Myslím si, že SZP je nezbytnou součástí EU. Počátky jejího vzniku byly přirozenou reakcí na aktuální dění na světovém poli. Ačkoliv základy zůstávají neměnné, systém se neustále obnovuje a snaží se za pomoci reforem a nových programů přizpůsobit požadavkům trhu a životního prostředí.

Jsem přesvědčena, že reformy, které vstoupily dodnes v platnost a o kterých se zmiňuji, jsou účinné, avšak jejich koncepce by mohla být zvolena volněji tak, aby si každý členský stát EU mohl vytvořit konkrétní úpravy dle svých geografických a ekonomických možností, aby pro něj byly změny nejefektivnější. Toto se například týká aktuálního problému se zastropováním dotací. Česká republika poznamenaná obdobím socialismu, který měl potřebu zemědělské plochy sdružovat do jednotných velkých ploch, které mnohdy přetrvaly do současnosti, má s tímto programem problém. Přišla by totiž o dotace, které by se měly nově vyměřovat podle velikosti podniku a na tyto velké

plochy, které tvoří více než polovinu české zemědělsky využívané půdy, by se nevztahovaly. Dle mého názoru je ale důležitější soustředit se a podporovat podniky menší – rodinné farmy, protože velké podniky mnohdy patří velkým korporátním společnostem. Stejně tak si myslím, že je potřeba podporovat mladé zemědělce, jelikož zemědělská činnost bývá povoláním spíše rodinným, vycházejícím z tradice. EU by měla více motivovat mladé lidi k práci v tomto odvětví, ať už vyššími příspěvky, což už dělá, či například snahou o modernizaci tohoto oboru.

Zároveň velice souhlasím se snahou o zjednodušování SZP, především se snižováním administrativní zátěže. Některé dotazníky a ustanovení jsou díky několikaletému působení SZP tak zavedená, že jejich vyplňování a nutnost provozovat takové množství organizací jako doposud, zabere spoustu placeného času úředníků a zemědělců EU. Je třeba myslet na životní prostředí, k administrativě patří obrovské množství spotřebovaného papíru. Dle mého názoru učinila EU se snahou o snížení administrativní zátěže krok zpět, když přednesla dosavadní návrh do podoby programů zastropování a ozeleňování. Fungování těchto programů se neobejde bez nových kontrol a povolení, což bude mít za následek vzrůst administrativní zátěže.

Do budoucna bych doporučila, aby se EU místo navyšování již nyní příliš vysokého rozpočtu například zaměřila na větší kontrolu toho, kam putují dotace a kdo je čerpá. Pokud bych měla říci, na jakou oblast by se měla budoucí SZP zaměřit, určitě bych navrhla podporu produkce biopotravin, regionálních potravin a kontrolu potravin kvůli zdravotní nezávadnosti. Snažila bych se posílit konkurenceschopnost například lepší a efektivnější komunikací mezi jednotlivými státy a snahou o propojení se a spoluprací.

SUMMARY

The main goal of this thesis is to provide a complex overview of the evolution of the Common Agricultural Policy (CAP) of the EU with a focus on its future in the framework of the new upcoming reform as well as after the year 2020. The thesis describes the term of the CAP, explains its importance and significance. It notices historical reasons of its establishment and the former evolution. It describes the current goals, principles and means of the CAP and explains its funding. It also contains a chapter regarding the Czech Republic and its agricultural scene before and after its accession to the EU. It former describes the EU funding of the Czech agricultural policy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

BUREŠOVÁ, Soňa. *Zemědělská politika ČR v kontextu se vstupem do EU*. In: Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 50 s.

FANTYŠ, Martin. *Reforma Společné zemědělské politiky 2014 – 2020*. 2012. S. 12.

FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN: 80-7325-015-2.

FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie*. 1.vyd. C.H.Beck, 2008. 180 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor a kol. *Rozpočet a politiky Evropské Unie*. C.H.Beck, 2004. 374 s. ISBN 8071798460.

LUKÁŠ, Zdeněk; NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 65 s. ISBN 8024508141.

MASSOT, Albert. *První pilíř společné zemědělské politiky: I. Jednotná společná organizace trhu*. 2008.

Ministerstvo zemědělství ČR. *Podpora zemědělství v rozšířené Evropě*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2003. 65 s. ISBN 80-7084-267-9.

SVACHINOVÁ, Tereza. *Jaká je budoucnost SZP po roce 2013?.ppt*. Katedra západoevropských studií IMS FSV UK.

SVOBODA, Pavel a kol. *Evropské právo základní dokumenty podle stavu k 1. 3. 2006*. Praha: Sagit, 2006.

STRÁŽNICKÝ, Aleš. *Společná zemědělská politika EU – vybrané problémy*. In: Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 104 s.

ŠREIN, Zdeněk. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. 1.vyd. Praha: VŠE, 1999. 369 s. ISBN 80-7079-946-3.

ŠULCOVÁ, Zuzana. *Společná polnohospodářská politika EU – vybrané problémy*. In: Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

VALTEROVÁ, Aneta. *Reforma společné zemědělské politiky a její rozšíření na východ*. In: Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 146 s.

ŽUFAN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. 1.vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. 55 s. ISBN 8070429836.

Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi: Reformy SZP. Rozpočet a politiky Evropské unie: Příležitost pro změnu. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-011-9.

Právní předpisy

Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky. In: EurLex. 2010 [cit. 8.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:CS:HTML>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie. In: EurLex. 2013 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:CS:PDF>

Nařízení Rady (ES) 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky. In: EurLex. 2005 [cit. 1.6.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:209:0001:0025:CS:PDF>

Nařízení Rady (ES) č. 73/2009 ze dne 19. ledna 2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci SZP a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce. In: EurLex. 2009 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:030:0016:0099:CS:PDF>

Smlouva o fungování Evropské unie. In: EurLex. 2010 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství. In: *Zakládající smlouvy*. 1957 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm#founding>

Internetové zdroje

Budoucnost SZP po roce 2020. 2011 [online]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/ag0010_cs.htm
Česká vláda chce omezit přísun financí z fondů EU. Ministerstvo zemědělství [online]. 2012 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/175134>

České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci: Přímé platby a cross-compliance, zvyšování konkurenceschopnosti (Program rozvoje venkova, VAV). Praha: IREAS, 2008. ISBN 978-80-86684-52-9. Dostupné z: http://www.ireas.cz/download/publikace/prz_publikace.pdf

Česká vláda chce omezit přísun financí z fondů EU. Ministerstvo zemědělství [online]. 2012 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/175134>

Čeští zemědělci a společná zemědělská politika Evropské Unie. FAJMON, Hynek [online]. 2006 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: http://www.fajmon.eu/docs/dokumenty/zemedelci_a_politika_EU.pdf

Evropská regionální fóra. Respekt Institut [online]. 2008 [cit. 1.10.2013]. Dostupné z: http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/SZP_EU.pdf

Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond (EAGG). In: EurActiv [online]. 2013 [cit. 3.2.2013]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/index.php?id=evropsky-zemedelsky-garancni-a-p>

Historie Společné zemědělské politiky. BusinessInfo [online]. 2009 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>

Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004–2013). Ministerstvo zemědělství [online]. 2003 [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf

L'agriculture française depuis cinquante ans: des petites exploitations familiales aux droits à paiement unique. Ministère de l'Agriculture et de la Pêche [online]. 2007 [cit. 5.6.2012]. Dostupné z: <http://agreste.agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/AGRIFRA07c-2.pdf>

Reformy Společné zemědělské politiky. MASOTT, Albert. Evropský Parlament [online]. 2012 [cit. 1.10.2013]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_4.2.2.pdf

Společná zemědělská politika: Partnerství mezi Evropou a zemědělci [online]. [cit. 6.1.2014].

Vývoj zemědělské politiky do současné doby. Fondy Evropské unie [online]. 2012 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI->

ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/2--Analyza-ekonomicke-a-socialni-situace/2-4--Dosavadni-zemedelska-politika-a-jeji-vliv-na/2-4-1--Vyvoj-zemedelske-politiky-do-soucasne-doby

Zemědělství. Euroskop [online]. [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>

Zemědělství. Euroskop [online]. 2012 [cit. 2.5.2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/https://is.muni.cz/repo/865965/clanek-7.pdf/publication/865965>

Zemědělství. Evropská unie [online]. [cit. 6.1.2014]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/agr/index_cs.htm

Zemědělství ČR a vstup do EU. In: VÚZE. 2010 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: www.agroporadenstvi.cz/poradenstvi/Prinos_EU/EU_ekonomika.pps

SEZNAM PŘÍLOH

Obrázek č. 1: Vývoj nákladů SZP v podílu celkových nákladů EU

Obrázek č. 2: Vývoj počtu pracovníků, reálných mezd a produktivity práce v zemědělství

Obrázek č. 3: Srovnání poklesu produkce a počtu pracovníků v zemědělství ČR

Obrázek č. 4: Vývoj přímých plateb ČR a EU